

Sachin Sir's

English Speaking

Its 100% guaranteed course

सबसे आसान तरीकेसे

अंग्रेजी बोलना

सिखानेके लियेही

हम जाने जाते है।

9028851719

BAHUJAN SAURABHA

बहुजन सौरभ

शनिवार, ०८ नोव्हेंबर २०२५

Saturday, 08 October 2025

॥ वर्ष : ५ | अंक : २३०

॥ Year : 5 | Issue : 230

दैनिक किंमत : ₹ ५/-

Daily Rate: Rs. 5/-

उपलब्ध आहे!

मिस्त्री, टाईल्स
फिटर, पेंटर,
कारपेंटर,प्लंबर इत्यादीसाठी खालील नंबर
वर संपर्क करावा.संपर्क
मो. 8482839451

बहुजन सौरभ

इथे संपर्क साधावा

▶ प्रवीण गायकवाड

09850301528

विश्वकर्मा नगर, कुकडे लाऊड,

वंजारीनगर, एम्प्रेस मिल कॉलनी

▶ निलेश कांबळे

मो नं. 94236 34976

एरिया : उंटखाना, दत्तात्रयनगर,

सुभेदार ले आउट , म्हाळगीनगर

▶ सुनील कुंभारे

मो नं. 98238 94329

▶ विशाखा नारायणे

मो नं 99602 41648

एरिया : जोगी नगर , काशी नगर,

धाडीवाल ले आऊट ,

सुयोग नगर, रानवाडी

▶ प्रमोद चहांदे

मो नं 9273170800

जोगी नगर, धाडीवाल ले आऊट,

संयोग नगर, नरेंद्र नगर,

▶ चंदू नगरारे

मो नं. 9975968852

शताब्दी नगर, काशी नगर,

अभयनगर, जयवंतनगर,

भीम नगर, जोगी नगर.

▶ निलेश वालंदे

मो.नं.9764772886

मोहन नगर. गौतम नगर,

गड्डीगोदाम परिसर

▶ मसारकर

918080158604

धाडीवाल ले आउट.

▶ लीना विनोद भोवते

मो.नं. 9021770694

इंदोर, जरीपटका, भीमचौक,

नाराघाट.

▶ प्रविण राजाराम ठवरे

मो.नं. 9372331798

मॉडेल टॉऊन, बेझनबाग.

▶ रिशे अनिल बोदेले

मो.नं. 9511843694

WCL पॉव ग्रीड

▶ गगन प्रताप नाहार्कर

मो.नं. 8793389936

मेकोसाबाग, नवा नकाशा.

▶ प्रमोद बागडे

मो.नं. 9764973627

इंदोर, सुगत नगर

▶ बी प्रकाश राव

मो.नं. 9022621075

भीमचौक, बेझनबाग, मेकोसाबाग.

▶ पुष्पती करडे

मो.नं. 8055416108

वैशाली नगर, राणी दुर्गावती चौक.

▶ राहुल राजकुमार जांबुळकर

मो.नं. 9673392025

नारी.

▶ श्रीकांत वासनिक

मो.नं. 9767624345

काचीपूर, बाबूळखेडा, पार्वती नगर,

रमा नगर, जय भिम नगर.

▶ मंगेश शंभरकर

मो.नं. 9970258703

नरेंद्र नगर, सुयोग नगर, भिम नगर,

शताब्दी नगर

▶ निळकंठ वि. जवादे

मो.नं. 9623773365

रमा नगर, मनीष नगर

▶ विनोद कृष्णराव डूले

वेदांगा न्यूजपेपर, झिंगाबाई टाकळी,

गोधनी रोड, . 7447767922

‘वंदे मातरम’ च्या जयंतीचा दुरुपयोग होईल राष्ट्रवादासाठी ...

नवी दिल्ली : महाराष्ट्र काँग्रेसने भाजपवर ‘वंदे मातरम’ या राष्ट्रीय गाण्याच्या 150 व्या वर्धापन दिनाचा वापर राजकीय धुवोत्कर्ष आणि बनावट राष्ट्रवाद पसरवण्यासाठी केल्याचा आरोप केला आहे. काँग्रेसचे प्रवक्त सचिन सावंत म्हणाले की, भाजप काँग्रेसचे काही मुस्लिम आमदार ‘वंदे मातरम’ला विरोध करत आहेत असा खोटा प्रचार करत आहे. ते म्हणाले की, काँग्रेसचे दोन्ही आमदार अस्लम शेख आणि अमीन पटेल यांनी स्पष्टपणे सांगितले आहे की त्यांना या गाण्यावर कोणताही आक्षेप नाही. सचिन सावंत म्हणाले, ‘जर भाजप नेत्यांना ‘वंदे मातरम’ म्हणायचे असेल तर त्यांनी आमच्या कार्यालयात येऊन ते गायले पाहिजे, बाहेरील दुर्य निर्माण करण्याऐवजी. ते म्हणाले की ‘वंदे मातरम’ हे काँग्रेसच्या आत्म्याचा भाग आहे. ‘जेव्हा आपले स्वातंत्र्यसैनिक ब्रिटिश राजवटीविरुद्ध ते गात होते, तेव्हा आरएसएस अस्तित्वातही नव्हता. ज्यांनी एकेकाळी संविधानाला विरोध केला, ज्यांनी 52 वर्षे तिरंगा फडकावला

नाही, ते आज स्वतःला देशभक्त म्हणवत आहेत.’ सचिन सावंत पुढे म्हणाले, ‘वंदे मातरम हे आमच्यासाठी त्याग आणि अभिमानाचे गाणे आहे, परंतु भाजपसाठी ते फक्त एक निवडणूक घोषणा बनले आहे. ते ते स्टेजवर गातात, परंतु त्यांच्या हृदयात ते ‘नमस्ते सदा वत्सले’सारख्या आरएसएसच्या गाण्यांची पूजा करतात.’ ‘देशभक्ती आमच्या रक्तात आहे,’ असे काँग्रेस आमदार अमीन पटेल म्हणाले. त्यांनी भाजपचे आरोपही फेटाळून लावले. ते म्हणाले की भाजप कार्यकर्ते त्यांच्या कार्यालयाबाहेर गाणी म्हणायला येत आहेत. ‘मी त्यांचे स्वागत

करण्यास तयार आहे. जर ते माझ्या कार्यालयात आले तर मी त्यांना नास्ता आणि पाणी देखील देईन.’ ते पुढे म्हणाले की, भाजपला फक्त निवडणुकीच्या वेळी वंदे मातरम आठवते. ‘काँग्रेसला देशभक्ती शिकवण्याची गरज नाही.

मला वाटत नाही की त्यांना काहीही समजले. आपण अज्ञानी व्यक्तीलाही उत्तर देऊ नये. आपले राष्ट्रागत जन गण मन आहे. ते लहान केले होते की पूर्ण गावले होते? फक्त काही श्लोक गावले गेले होते... आनंदमठ या कवितेत, सन्यासी आणि फकीर हेड ही एक ऐतिहासिक घटना होती आणि त्यात काहीही जातीय नव्हते... आनंदमठ या पुस्तकात संपूर्ण घटनेचे काही प्रमाणात सांप्रदायिकीकरण करण्यात आले आहे; साधू आणि फकीरांचे बंड... आणि हिंदू-मुस्लिम फूट बद्दल बोलले आहे. ती एक कादंबरी होती... काही उतारे असे आहेत जे कधीकधी एखाद्या समुदायाबद्दल प्रश्न उपस्थित करतात... म्हणून 1935, 1936, 1937 मध्ये, नेहरू आणि सुभाषचंद्र बोस... यांनी मिळून रवींद्रनाथ टागोर यांना एक पत्र लिहिले ज्यामध्ये कोणते श्लोक समाविष्ट करावेत आणि कोणते काढून टाकावेत अशी विचारणा केली... पंडित नेहरू आणि नेताजी सुभाषचंद्र बोस दोघांनीही त्यात भाग घेतला... रवींद्रनाथांनी सुचवले की पहिले दोन किंवा तीन श्लोक भारताचेच स्तोत्र आहेत आणि ते पुरेसे आहेत... राष्ट्रीय स्तरावर किंवा परिषदेत गावले जाणारे कोणतेही गाणे आठ ते दस मिनिटे गावले जाऊ शकत नाही... म्हणूनच काही श्लोक निवडले गेले... जर त्यांना प्रत्येक गोष्टीत जातीयवाद दिसत असेल, जर ते कविता वाचू शकत नसतील, आणि जर ते वंदे मातरम समजू शकत नसतील आणि त्यातील सर्व श्लोक काढ करत आहेत हे समजू शकत नसतील, तर आपण मूर्खाना उत्तर देण्यासाठी बसू शकत नाही.

भाजपचे फुटीर राजकारण उघड

समाजात धार्मिक तणाव निर्माण करण्यासाठी भाजप जाणूनबुजून मुस्लिम आमदारांना लक्ष्य करत असल्याचा आरोप काँग्रेसने केला. सचिन सावंत म्हणाले, ‘राष्ट्रीय अभिमानाशी संबंधित गाण्यालाही भाजप सांप्रदायिक करण्याचा प्रयत्न करत आहे हे दुर्दैवी आहे. वामुळे त्यांचे फुटीर राजकारण उघड झाले आहे.’

विदर्भासह संपूर्ण महाराष्ट्रात थंडीला सुरुवात

नागपूर : नोव्हेंबरचा पहिला आठवडा संपत असताना अजूनही थंडीचा प्रभाव जाणवला नाही. मात्र, रात्रीचा म्हणजेच किमान तापमानाचा पाटा आता घसरायला लागला आहे. त्यामुळे आठ नोव्हेंबरपासून कमाल व किमान तापमानात 2 ते 3 अंशाची घसरण होईल व बहुप्रतिक्षित अशा गुलाबी थंडी सुरुवात होईल असा अंदाज, भारतीय हवामान खात्याने वर्तवला आहे. विदर्भासह संपूर्ण महाराष्ट्रातही थंडीला सुरुवात होण्याची शक्यता वर्तवण्यात आली आहे. उत्तर भारतात शक्तीशाली पश्चिमी झंजावातातून हंगामाला सजेशी बर्फवृष्टी होत आहे. मंगळवारच्या हलक्या सरिनेतर दोन दिवसांपासून विदर्भाचे आकाश निरभ्र झाले आहे. दोन दिवसानंतर महाराष्ट्रातही आकाश निरभ्र होईल असा अंदाज आहे. समुद्रसपाटीपासून दीड किलोमीटर उंचीपर्यंत उत्तर भारतातून ताशी दहा किलोमीटर वेगाने उत्तरी वाऱ्यांना सध्या कोणताही अडथळ्य जाणवत नसला तरी विदर्भातील पारा आणखी घसरले. तर 11 नोव्हेंबर पासून पहाटेच्या किमान तापमानात तीन ते चार अंश सेंटिग्रेडसने घसरण होण्याची शक्यताही नाकारता येत नाही. सध्या विदर्भाचे दिवसाचे तापमान 30 ते 33 अंशाच्या सरासरीत आहे. नागपूरच्या कमाल तापमानात अंशतः वाढ झाली आहे, तर किमान तापमानात घट झाली आहे.

अहमदाबाद विमान अपघातप्रकरणात पायलट दोषी नाही... : सर्वोच्च न्यायालय

अहमदाबाद : अहमदाबाद आंतरराष्ट्रीय विमानतळावरून लंडनला जाणाऱ्या एअर इंडियाच्या विमानाचा 12 जून रोजी अपघात झाला होता. या अपघातात अनेक प्रवाशांचा मृत्यू झाला होता. हा अपघात नेमका कसा घडला? याचा तपास यंत्रणांकडून तपास करण्यात येत आहे. या घटनेबाबत काही दिवसांपूर्वी एक अहवाल समोर आला होता. त्या अहवालात सदर पायलटची चूक असल्याचा आरोप करण्यात आला होता. मात्र, त्याविरोधात विमान अपघातात मृत्यू झालेल्या पायलटच्या वडिलांनी सर्वोच्च न्यायालयात याचिका केली होती. या याचिकेवरील सुनावणी दरम्यान आता सर्वोच्च न्यायालयाने एक अहवालाची टिप्पणी केली आहे. ‘अपघातासाठी पायलटला दोषी ठरवता येत नाही’, असे पायलटच्या वडिलांनी दाखल केलेल्या याचिकेवरील सुनावणीवेळी सर्वोच्च न्यायालयाने म्हटले आहे.

सर्वोच्च न्यायालयाने काय टिप्पणी केली ?
पायलटला दोषी ठरवता येत नाही, तुम्ही (पायलटचे वडील) स्वतःवर भार उचलू नका, असे सर्वोच्च न्यायालयाने पायलटचे वडिलांना सांगितले आहे. सर्वोच्च न्यायालयाने पुढे असेही म्हटले की, ‘एअरक्राफ्ट ऑक्सिडेंट इन्वेस्टिगेशन ब्युरोच्या (एएआयबी) प्राथमिक अहवालात पायलटची चूक असल्याचे दिसून येत नाही.’

क्लॅक बॉक्समध्ये नेमके काय आढळले?
नागरी विमान वाहतूक मंत्रालयाच्या माहितीनुसार, अपघातस्थळावरून ताब्यात घेतलेल्या क्लॅक बॉक्सची तपासणी सुरू आहे. एअरक्राफ्ट ऑक्सिडेंट इन्वेस्टिगेशन ब्युरोच्या प्रयोगशाळेत त्याच्या मेमरी मॉड्यूलमधून डेटा यशस्वीरीत्या डाऊनलोड करण्यात आला आहे. हा अपघात तांत्रिक बिघाडामुळे झाला की मानवी चुकीमुळे झाला हे स्पष्ट करण्यासाठी आता तपासकर्यांकडून या डेटाचे विश्लेषण केले जात आहे.

बिहार निवडणुकीत महिलांनी केले भरघोस मतदान

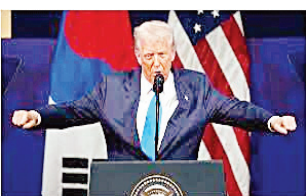

बिहार निवडणूक 121 जागांची स्थिती पाटणा : बिहारमधील निवडणुकीचा पहिला टप्पा पार पडला आहे. या पहिल्या निवडणुकीत विक्रमी 64.69 टक्के मतदान झाले. ज्या मतदारसंघांमध्ये मतदान झाले त्या मतदारसंघांमध्ये 2020 च्या तुलनेत 7.47 टक्के जास्त मतदान झाले. 2020 च्या तुलनेत सर्व 121 मतदारसंघांमध्ये मतदान वाढले. एका जागेवर 15 टक्क्यांहून अधिक वाढ झाली. पहिल्या टप्प्यातील 121 जागांपैकी 42 जागांवर 2020 च्या तुलनेत 10 टक्के पेक्षा जास्त मतदान झाले.

रंजीला उशीर झाल्याबद्दल खरोगे यांनी मोदींना ठरवले दोषी
काँग्रेस अद्यक्ष महिषाकरांनी खरोगे शूक्रवारी रोहतासच्या येनारी विधानसभा मतदारसंघातील नोहट्टा येथे आयोजित जाहीर सभेसाठी काँग्रेस अद्यक्ष महिषाकरांनी खरोगे निवृत्त जेजेभाई सुमारे तीन तास उशीर पोहोचले. भाषणाच्या सुरुवातीला खरोगे यांनी येनारी विधानसभा मतदारसंघातील जनतेची त्यांच्या उशीराबद्दल माफी मागितली आणि पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांना उशीरा जबाबदार धरले. पंतप्रधान नरेंद्र मोदींच्या सुरलेच्या कारणास्तव त्यांना विमानतळावर दोन तास वाट पाहवी लागली, ज्यामुळे त्यांचे आगमन उशीर झाले, असे त्यांनी स्पष्ट केले. नोहट्टा बीआरपी मैदानावर झालेल्या सभेआघाडीच्या निवडणूक रॅलीला संबोधित करताना काँग्रेस अद्यक्ष खरोगे म्हणाले की, पंतप्रधान मोदी खटे बोलण्यास मागेपुढे पाहत नाहीत आणि त्यांचे मित्र अमित शाह देखील त्यांच्यासारखेच आहेत. खरोगे म्हणाले की, मोदींनी दरवर्षी शेतकऱ्यांना 2 कोटी रुपये देण्याचे आश्वासन दिले होते. त्यांनी काही दिले का ? नाही. त्यांनी गरिबांना 1 कोटी परे देण्याचे आश्वासन दिले होते. त्यांनी काही दिले का ? नाही

आमच्याकडे इतके अणुबॉम्ब आहेत की, जगाला 150 वेळा उध्वस्त करू : डोनाल्ड ट्रम्प

टिप्पणी केली. ते म्हणाले, ‘जगात सर्वाधिक अण्वस्त्रांच्या बाबतीत आम्ही प्रथम स्थानावर आहोत, त्यानंतर रशिया दुसऱ्या स्थानावर आणि तिसऱ्या स्थानावर चीन आहे. पण गेल्या काही वर्षांपासून रशिया आणि चीनही शस्त्र विकसित करण्यासाठी वेगाने काम करत आहे.’

नवी दिल्ली : अमेरिकेचे राष्ट्राध्यक्ष डोनाल्ड ट्रम्प यांनी शुक्रवारी पुन्हा एकदा अण्वस्त्रांवर भाष्य केले. रशियाचे राष्ट्राध्यक्ष व्लादिमीर पुतिन आणि चीनचे राष्ट्राध्यक्ष शी जिनिपिंग यांच्याशी ‘अण्वस्त्र प्रसारबंदी’ वर त्यांनी चर्चा केली. जगभरात ज्यांच्याकडे अण्वस्त्र आहेत त्यांनी तात्काळ ते कमी केले पाहिजेत, अण्वस्त्र अनावश्यक आणि घातक आहेत, असेही ते म्हणाले. तसेच आमच्याकडे इतके अण्वस्त्र आहेत की, आम्ही जगाला 150 वेळ उडवू शकतो, असेही ते म्हणाले. व्हाईट हाऊसमध्ये अण्वस्त्र बंदीबाबत बोलत असताना डोनाल्ड ट्रम्प यांनी ही तिसऱ्या स्थानावर चीन आहे. पण गेल्या काही वर्षांपासून रशिया आणि चीनही शस्त्र विकसित करण्यासाठी वेगाने काम करत आहे.’

बुद्ध विहार समन्वय समिती खामला नागपूर द्वारा संचालित ‘समन्वय मॅरेज ब्युरो’

विवाह जोडणी उपक्रम

विवाहोच्छुकांसाठी

ऑनलाईन नोंदणी :
<http://samanwaymarriagebuero.com>

: संपर्क :

दामोदर लोखंडे 7038902608, सिद्धार्थ खोन्नागडे 9423122375, ए.के. पाटील 7972987584

तसेच वधु-वर परिचय
मेळावा
21/12/25

ममदांनी सामाजिक बदलांचे प्रतीक

ह्रान ममदांनी यांचा ऐतिहासिक विजय हा न्यूर्यांक शहराच्या, अमेरिकेच्या आणि जागतिक राजकारणाच्या दुष्टिकोनातून लक्षवेधी आहे. हा विजय केवळ त्यांच्या धर्म किंवा वंशाच्या पलीकडे जात आहे आणि सामाजिक मुद्द्यांवर धरण्याच्या राजकारणाच्या यशाचे प्रतीक आहे. विजयाच्या कारणांचा वेध झोहरान ममदांनी यांच्या विजयासाठी प्रमुख कारणे पुढारी राजकारण, धर्मनिरपेक्षता, आणि आर्थिक विषयतेवर नेमका बोट ठेवणारा अजेड ही आहेत. या निवडणुकीत खेनालड ट्रम्प, त्यांच्या रिपब्लिकन पक्षाशी संबंधित ट्रोलिंग, धर्मविषयक द्वेष आणि गर्भित धमक्या या सगळ्या गोष्टींना मतदारांनी पूर्णपणे नाकारले. ममदांनी आणि त्यांच्या समर्थकांनी गरीब, मध्यमवर्गीय, स्थलांतरित व श्रमिक वर्गाच्या अडचणी स्पष्टपणे मांडल्या, वर्गाभंगी, कर्मचाऱ्यांचे हक्क, विशेषतः महागाई आणि विषमता या मुद्द्यांवर ठाम भूमिका घेतली. मतदार वर्गाचे प्रबोधन करून त्यांनी आर्थिक मुद्द्यांना केंद्रस्थानी आणले आणि धार्मिक धुवीकरण समोर निघून ठेवले. माया हांडा कोण आहेत - चर्चा का? माया हांडा ही व्हर्जिनिया राज्याच्या पहिल्या मुस्लिम लेफ्टरनेट गव्हर्नर झालेली महिला आहे. तिचे नाव झाला हाशमी अशा वेगळ्या वर्तुळात येते, मात्र सध्या अमेरिकेत मुस्लिम, स्थलांतरित आणि अल्पसंख्या विरोधकः महिलांच्या प्रतिनिधित्वाचा मुद्दा नव्याने चर्चेत आला आहे. त्यांच्या ऐतिहासिक निवडीमुळे मतदारपरिषदेत आणि विद्यमान अमेरिकन समाज रचनेत बदल होत असल्याची लक्षणे आहेत. स्थानिक स्वायत्तता, धर्मनिरपेक्षता आणि महिलांच्या सशक्तीकरणाच्या जरीची जाणीव त्यातून अर्थोत्पन्नित होते. या महिला नेतृत्वाचा झोहरान ममदांनी यांच्या विजयाशी एक परस्परसंबंध आहे, कारण दोघांनीही समाजातील शोषित, अल्पसंख्यांक व आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांचा आवाज राजकारणात ऐकवला आहे. हा विजय भारतीय, आफ्रिकी आणि मुस्लिम समुजाशी संबंधित असला तरी, त्यामागे दोस राजकारण, सामाजिक आश्वासने, कृषांबाबती कला-सांस्कृतिक पारवैभूमी (ममदांनी यांची आई - निर्दोशक चित्रपट निर्मात्या मीरा नायर) या सगळ्यांचा एकत्रित परिणाम आहे. झोहरान ममदांनी हे 1892 नंतरचे न्यूर्यांकमधील सर्वात तरुण महापौर आहेत; त्यांनी आपल्या पहिल्याच भाषणात पंडित जवाहरलाल नेहरूंनी 1947 साली दिलेल्या 'नियतीशी करा' या ऐतिहासिक भाषणाचा उल्लेख केला. त्यामुळे हा विजय बदलासाठी आणि नव्या अर्थनैतीसाठी सकारात्मक संदेश देतो. सध्याच्या अति-धार्मिक व धनाढ्य गटांच्या जकारणाला हा जोरदार उत्तर आहे. जागतिक शहर म्हणून ओळखले जाणारे न्यूर्यांक हे त्यामुळे पुन्हा एकदा आर्थिक-सामाजिक समनव्याचा प्रातिनिधिक चेहरा बनले आहे. या विजयामुळे अमेरिकेच्या राजकारणात आर्थिक मुद्द्यांची पुन्हा एकदा पुनःस्थापना होत आहे, तर नव्या नेतृत्वाच्या निमित्ताने प्राचीनी नवी दिशा उमगते. ऐतिहासिक विजयाची पारवैभूमी झोहरान ममदांनी यांच्या विजयाचा व्यापक अर्थ आहे. न्यूर्यांकच्या राजकारणात स्थलांतरित, अल्पसंख्यांक आणि आर्थिकदृष्ट्या पिचलेल्या घटकांचे प्रतिनिधित्व या यशाने साकार झाले आहे. भारतीय व आफ्रिकन मूळ असणारे, मीरा नायर (चित्रपट निर्माती) आणि प्राध्यापक महमूद ममदांनी यांचे पुत्र म्हणून झोहरान यांची सांस्कृतिक पारवैभूमी विविधतेने नटलेली आहे. त्यांनी डेकारॅटिक सोशलिस्ट अजेंड्यावर भर दिला, शहरीतील सर्वसामान्यांसाठी 'क्रियाशर निवंत्रण', 'मुफ्त बस सेवा,' आणि 'परवडगारी चाइल्ड केअर' अशा योजनांचे आश्वासन दिले. ममदांनी यांची सर्वाधिक लोकप्रियता 15-29 वयोगटातील मतदारांमध्ये दिसून आली, 78 टक्के युवांनी त्यांना मत दिले. मतदारांचा प्रतिसाद आणि राजकीय परिणाम दखवणारी, धमकी, धार्मिक द्वेष असा ट्रम्प व विरोधकांचा प्रचार यापरि रोजखान झाला. ट्रम्प यांनीही ममदांनी विरोधात सार्वजनिक विधाने केली होती; परिणामस्वरूप ही निवडणूक रिपब्लिकन धोरणांच्या विरोधात उरली. मतदारांनी 1969 नंतर सर्वाधिक सहभाग घेतला; सुमारे 20 लाख मतदारांनी मतदान केले, यावरून हा विजय केवळ ममदांनी यांचा नव्हे, तर सामाजिक बदलांचे प्रतीक ठरला. विजय भाषण आणि पुढील दिशा विजयाच्या वेळी झोहरान ममदांनी यांनी भारताचे पहिले प्रधानमंत्री पं. नेहरू यांच्या 'नियतीशी करा' या प्रसिद्ध भाषणाचा संदर्भ दिला, 'आज न्यूर्यांक शहराने जुन्या युगाचा अंत आणि नव्या युगाचा आरंभ केला आहे'. त्यांनी सांगितले, 'राजकारण हे आता गोटांचा खेळ न राहता जनतेसाठी बदलेले आहे, असेच शक्य करण्यासाठी नागरिकांनी पुढाकार घेतला आहे'.

धोरणात्मक बदल निवडणूक किंजत्कात घरांचा किराया लगेच फ्रीज करण्यात येईल व आर्थिकदृष्ट्या दुर्बलांसाठी सुलभ, विक्रयकारांशी घरांची निर्मिती होईल असे वचन दिले. बस सेवा पूर्णपणे मोफत, मुखा रस्त्यांवर बससाठी स्वतंत्र लेन आणि शहरातील डबल पार्किंगच्या समर्थवर प्रभावी उपयोजनांक करण्याचा त्याचा मानस आहे. हे सगळे पुढाकार हा 'प्रीबीन' मंडित आहे, जे दिव्घेचे मुख्यमंत्री अरविंद केजरीवाल यांनी दिव्घेमध्ये वापरले. त्यामुळेच अमेरिकन 'केजरीवाल' असेही त्यांना संबोधले जाते. सामाजिक अर्थ या विजयामुळे न्यूर्यांकमध्ये मुस्लिम, भारतीय, आफ्रिकन आणि स्थलांतरित समुदायांना आर्थिकसुलभ मिळाला आहे; 'अमेरिकन स्वप्न' नव्या टप्प्यावर पोहोचले आहे. ममदांनी यांचे विजयी नेतृत्व देशभर असताना आणि द्वेषविरोधात नवे दिशासूचक ठरले. हे निवडणूक केवळ क्षेत्रीय नव्हे, जागतिक आर्थिक व सामाजिक विमतेविरुद्धा आह्वान देण्याचा नव्या नेतृत्वाचा उत्तर आहे. युवा मतदार, अल्पसंख्यांक आणि स्थलांतरित घटकांचे नव्या व्यवस्थेसाठी एकत्र येणे. हा बदल सर्पुर्ण अमेरिकेच्या राखकीय पटलावर उमटणारा आहे. ममदांनी यांच्या विजयाने विविध समाजगटांचा विश्वास व्यवस्था बदलल्यासाठी कामाला लागणार, असा संदेश मिळतो. हे राजकारणातील नव्या बदलाचे प्रत्यक्ष उदाहरण आहे. आर्थिक-सामाजिक न्यायकार्य, धर्मनिरपेक्ष नेतृत्व आणि अमेरिकन लोकशाहीतील जनतेच्या सहभागाची नव्याने पुनर्गठित व्याख्या केली आहे. ■ ■

विस्कळीत परिवाराला प्रेरणा देणारे जीवनसाथी संतोष ते संध्या

संध्या पवार हे नाव वृत्तपत्रातील लेखनातून परिचित झाले. बातम्यांमधून त्यांच्या सामाजिक कार्याची ओळख होत होती. अनेक सामाजिक कार्यक्रमांच्या भेटीतून जवळीक वाढत गेली. एका विद्यार्थी-पालक मैत्री मेळाव्यात अतिथी म्हणून माझा सहभाग होत, तिथून ओळख अधिक घट्ट झाली. प्रा. संजय पवार यांची भेटही त्याच कार्यक्रमात झाली. फक्त नमस्काराच्या पुरवटी नव्हते. गरजू मुलींच्या शिक्षणाचा भार हे पवार दांपत्य सांभाळत होते. त्यांच्याकडे काही मुलेही शिकले होते. त्यांचे राहते घर म्हणजेच अनेकांसाठी छत उरले होते. त्यांचे हे कार्य नेहमीच कौतुकास्पद वाटायचे आणि त्यावर प्रसारमाध्यमांत आलेले लेख वाचायचे. त्यांच्या आंतरजातीय विवाहबद्दल ऐकले होते. मात्र, एके गैरसमज नेहमी वाटायचा की संस्थांताईई माहेरचे नाव पवार असावे. कारण, 'हे माझे पती संजयराव' एवढ्याच परिचय त्या करून द्यायच्या. ऑक्टोबरच्या शेवटी एक फोन आला, 'मी संध्या पवार यांची माझसकऱ्या बोलते. आम्ही त्यांच्या सर्व मानसकऱ्या मिळून पवार दांपत्याचा सन्मान 20 नोव्हेंबर 2025 रोजी करणार आहोत. आपण सादर आमंत्रित आहात.' आठवण करून देण्यासाठी पुन्हा फोन आला. त्यामुळे आमंत्रणापेक्षा आनंदकीचा खेड म्हणून त्या सोहळ्याचे साक्षीदार होणे आवश्यक वाटले. सभागृहात रजेजवरील बॅनरवर लिहिले होते, 'परिजात (छोट्या स्टेजनाची मूळ दुनिया)'. तो शब्द मनाला चित्तवेधक भासला. परिजातची फुले अंगणात पडली की सुंदर गालीचा अंथरल्यासारखे वाटते. त्या फुलांचा सुगंध सर्वदूर दरवळतो. आज संध्या पवरांनी लावलेल्या परिजातांनी अनेक अंगणे फुलवली आणि त्यांच्या सुगंध सभागृहात जाणवत होता. डॉ. गिरीश गांधी यांनी कामाच्या व्यस्ततेमुळे थोडक्यात सांगितले, डॉ. संध्या पवार आणि प्रा. संजय पवार हे खऱ्या अर्थाने जीवत मूर्ती घडविणारे दाम्पत्य आहेत. समाजाच्या प्रेरणेने अडथळे पार करून त्यांनी

डिअर सर,

आमच्या पसंतीचे सरकार निवडून यावे म्हणून मुक्त आणि निःश्वस निवडणूका घेण्याचे काम या संस्थेचे आहे, त्या इलेक्शन कमिशन ऑफ इंडिया सोबत संगमनत करून मी केलेल्या मतदानाची चोरी केली गेलीय, या धास्तीपोटी एक नागरिक म्हणून मी आपणास पत्र लिहीत आहे. आजच्या घडीला या परिस्थितीत मध्यस्थी करणारी या देशातील एकमेव व्यक्ती कोणी असेल तर ती आपण आहात. एक नागरिक म्हणून सविधानाने आम्हाला हे हक्क दिलेत, त्या हक्कांचे संरक्षण करणारी एक स्वतंत्र संस्था या स्वरूपात संविधान, सर्वोच्च न्यायालयाला पाहत आहे आणि आपण या संस्थेच्या शीर्षस्थानी विराजमान आहात. जर वृत्तपत्र व टेलिव्हिजनच्या संपादकांनी आपले काम इमानदारीने करत, बेजबाबदार अधिकाऱ्यांना जाब विचारला अस्ता तर मला तुमच्यापर्यंत येण्याची आवश्यकताच भासली नसती. सहा महिने सर्पुर्ण चौकशी करून विरोधी पक्षाने, निवडणूक प्रक्रियेत झालेल्या गळबळीबाधत जे निकष काढलेत त्याची रिपोर्टिंग जर प्रत्येक वृत्तपत्र व टेलिव्हिजन चॅनलसनी व्यवस्थित केली असती तर भारताच्या निवडणूक आयोगाला आपली भूमिका स्पष्ट करण्यास भाग पाडला असत. मात्र, आपली सद्संख्येक बुद्धी गहाण ठेवलेल्या मोटमोठेल्या मित्रियांच्या संपादकांकडून अशी अपेक्षा करणे चुकीचे होय. तर, लोकशाही उचलून धरण्याची अपेक्षा असलेल्या संस्थांपैकी आज फक्त न्याय्यव्यवस्थेवर आम्हाला आशा उरलीय. 75 वर्षांपेची आम्ही विकृत केलेल्या संविधानाने आम्हा प्रत्येकाला एका मताने अधिकार दिलाय. मताच्या या अधिकाराने लिंग, जात, वर्ग, धर्म वा प्रदेश यातील भेद नाकारून आम्हा सर्वांना एकसमान बनवलेय. देशातील सरकार बदलण्यासाठी, सर्वात श्रीमंत अन सर्वात गरीब या दोघांकडे समान तावद आहे. मतदानाचा हा अधिकार, आमच्या गरिबांतील गरीब व शेकडो वर्षांपासून 'अस्पृश्य' ठेवले गेलेल्या सर्वांत मागास असलेल्यांना सक्षम बनवतो. या अधिकारामुळे प्रत्येक महिलांना तिच्या वडील, भाऊ, पती व मुलांसमगन 'आवाज' मिळालाय, हा अधिकार आपल्याला 'लोकांची, लोकांद्वारा, लोकांसाठी निर्मिा' अशी प्रातिनिधिक लोकशाही बनवत आहे. निवडणुकीत सर्वसामान्यांच्या तोंडून जेव्हा, 'सरकार बदल देगे' हे वाक्य निघते, तेव्हा ते त्याला एका वेगळ्याच उंचीवर नेत असते. निवडणुकीत सर्वसामान्य नागरिक विद्यमान सरकार बदली करतील वा नाही, पण त्यांच्याकडे सरकार बदलण्याचा मार्ग तर उपलब्ध असतो. ते निवडून दिलेल्या प्रतिनिधींना जबाबदार धरू शकतात व देशासाठी काम न केल्यास खडबूत फक्त अशी तंबी त्यांना देवू शकतात. यालाच लोकशाही म्हणतात. ऑगस्ट 1947 मध्ये, दोन देशांचा जन्म झाला, भारत व पाकिस्तान. फक्त डोळे उघडून पाहिले की आज पाकिस्तान कुठे आहे अन आपण कुठे तर लग्नात येईल की आपण किती नशीवान आहोत की आपल्या देशातील विविध संस्था या स्वतंत्र व प्रामाणिक राहिल्या व त्यांनी संविधानाने आखून दिलेले काम चोखपणे बजावले. भारतीय सैन्याने शौर्याने सीमेमधील बुद्ध लढली व स्वतःला जकारणापासून चार हात लांब ठेवले, मिडिलेन सत्ताधऱ्यांना प्रश्न विचारले व आणीबाणीच्या काळात विरोधात भूमिका घेतली, देशाच्या कानाकोपऱ्यात मतदान पेट्या पोहचवून इलेक्शन कमिशन ऑफ इंडिया ने निर्भयपणे लोकांचा काळ जाणून घेतला. निश्चितपणे, यात देखील काही अनियमितता होती. प्रत्येक निवडणुकीत, मतांमध्ये हेरांगेरी केल्याच्या वा हिंसाचाराच्या तक्रारी दाखल होत. मात्र, निवडणूक आयोग या तक्रारीची दखल घेत, फेरनिवडणूका घेवून आम्हाला आमच्या पसंतीचे सरकार मिळे याची काळजी घेत असे. हे सर्व आता धोक्यात आलेले. मतदानाचा आमचा अधिकार, जो आपल्या लोकशाहीचा पग या आहे तोच संयुध्तात येताना की काय अशी परिस्थिती निर्माण झाली आहे. आपल्याला डाऊक ओढवू की, लोकसभेत विरोधी पक्षाने असलेले राहुल गांधी यांनी गुरुवारी दुपारी एक पत्रकार परिषद घेतली. तिथी सडकरी नागरिकांनी पाहिल्यापासून आणि देखील सदर पत्रकार परिषदेतील त्यांचे प्रबोधन पाहिले असल्याच. मी त्याचा थोडक्यात इशे सारांश मांडते. 2024 सालच्या लोकसभा निवडणुकीत बंगलोर सेंट्रल मतदार संघात काँग्रेसचा पराभव झाला. या लोकसभा मतदारसंघात येत असलेल्या माधवपुरा या विधानसभा क्षेत्राच्या मतदार यादीचा काँग्रेसने अन्यास केला. मी त्याचा खालिल बाबींचा उलगडा झाला - 11,965 बुकिंगेट मतदार ज्यांनी वेगवेगळ्या निवडणूक केंद्रात मतदान केले. 40,009 बनावट वा अवैध असलेले घराचे पते, यात असेही पते आहेत ज्यावर घर क्रमांक '0' लिहिलेय. 4,132 मतदार ज्यांचा नावासोबत

बादशाह - बिरबल व माकडीणीची गोष्ट लहानपणापासून सर्वांना तोंडपाट आहे! बिरबल आणि बादशाह, बागेत फेरफटका, 'फक्त माणूस स्वार्थी नाही. सगळ्या प्राणीमात्रात स्वार्थ भरला आहे' हा बिरबलचा सिद्धांत (?), तो सिद्ध करण्यासाठी पाण्याचा हैद, माकडीण, पिछू, पाणी नाकातोंडात जोडला लागल्यावर माकडीणीने स्वतःचे पिछू पायाखाली घेतले, वगैरे वगैरे वगैरे!ही आपण ऐकलेली गोष्ट मी रिपीट करत नाही! पण खरे घडले होते ते वेगळेच होते, ते सांगायचेय! बिरबलाने हैदात पाणी सोडायला सांगितले. माकडीणीला काही कळेना. तिने पिछूला अजून घट्ट छातीशी धरले. पाणी वाढतच होते, आता माकडीणीच्या डोळ्यात कुतूहलाच्या जागी भीती स्पष्ट दिसू लागली होती. बिरबल - बादशाह आणि दोन तीन बागोतील सेवक काळवरून हे सारे बघत होते. आता माकडीणीने पिछूला छांदांवर ठेवले आणि चिक्कारल्या सुरुवात केली. पण समोरच्या माणसांच्या चेहऱ्यावरील निरदयी, भीषण भाव बघून त्या

अवैध फोटो आहेत. 33,692 मतदार हे Form 6 (नविन मतदार नोंदणीसाठी लागणारा फॉर्म) चा गैरवापर करून नोंदवले गेलेत. अशाप्रकारे, माधवपुरा विधानसभा मतदारसंघात सर्व मिळून 100,250 बनावट मतदार सापडलेत. या मतदारसंघात भाजपाला 114,046 मते पडलीत. बंगलोर सेंट्रल लोकसभा मतदार संघ, ज्यात हा माधवपुरा विधानसभा मतदारसंघ येतो, यात भाजपा 32,707 मतांच्या फरकाने विजयी झालेय. वरील निकष हे स्वतः निवडणूक आयोग ने दिलेल्या डाटाची छननी करूनच समोर आलेत. हे निकष काढण्यासाठी 6 महिन्याचा अवधी लागलाय, कारण, आजच्या डिजिटल युगातही हा डाटा इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात देण्यास निवडणूक आयोगाने नकार दिला व न्यायेवजी कागदी मददर याद्या काँग्रेसच्या स्वाधीन केल्या.

॥ भारताचे सटन्यायाधीश यांना खुले पत्र ॥

हाच मतदार याद्याचा डाटा जर निवडणूक आयोग ने इलेक्ट्रॉनिक डिजिटल स्वरूपात दिला अस्ता तर जे निकष काढण्यास 6 महिने लागले ते चुटकीसरशी मिळले असते, असे राहुल गांधी म्हणाले. पत्रकार परिषदेत वरील निकष मांडताना, निवडणूक आयोगाने गेल्या 10-15 वर्षांच्या देशभरातील मतदार याद्या इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात उपलब्ध करून द्याव्यात ही मागणी ही राहुल गांधींनी केली. सर्पुर्ण देशाच्या मतदार याद्यांची छननी केल्यानेच हे समजू शकेल की माधवपुरात पाहिली गेलेली 'व्होट चोरी', देशभर व्यापक प्रमाणात पसरलीय का, असेही विरोधीपक्ष नेत म्हणाले. ही खरेतर, अत्यंत वाजवी अशी मागणी आहे. कारण निवडणूक आयोगाने दिलेल्या डाटा सुमारे हे सिद्ध झालेय की बंगलोर सेंट्रल लोकसभा सीट चोरली गेलीय. हे जर खरे नसेल तर निवडणूक आयोगाने आपल्याला हे दाखवून द्यायला हवे की हे कसे खोटे आहे. निवडणूक आयोगाची प्रतिक्रिया ही विनाबिलंब, तात्काळ यायला हवी होती. कारण आयोगाकडे सर्व डाटा एका बिलकवर उपलब्ध आहे. आपण डिजिटल इंडियात जात आहोत. असे करण्याऐवजी निवडणूक आयोग ने, राहुल गांधी यांना त्यांचे स्टेटमेंट, प्रतियाज्ञात शपथेवर मांडण्यास सांगितलेय. आता याने काय फरक पडणार, यातून आयोगाची कशा प्रकारे मदत होणार? राहुल गांधींनी सादर केलेले पुरावे जर खरे नसतील, तर आज निवडणूक आयोगाला एवढेच करण्याची आवश्यकता आहे की तो सर्व डाटा इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात सार्वजनिक करावा, जेणेकरून आमच्या सारख्या मतदारांना कळेल काय आहे ते. सत्य जाणून घेणे हा आमचा अधिकार आहे. अनुषावतून पाहिले तर निवडणूक आयोग अर्जिवात असे करणार नाही. पण आपण, सर, आपल्याला ही अर्पेष्टी आहे की आपण निवडणूक आयोगाला हे करण्यास सांगू शकता. मी आपणास विनंती करतेय की आपण आपल्या अर्थीरिटीचा वापर करावा. ते सुप्रीम कोर्टाचे आदेशच होते ज्याने निवडणूक आयोगाला electoral bond बद्दल डाटा सार्वजनिक करण्यास बाध्य केले, अन ज्यातून अत्यंत धक्क करणारी काही भाववद्द माहिती समोर आलीय. कऱ्याच काळपासून निवडणूक प्रक्रियेतील प्रामाणिकपणाबद्दल धास्ती दाखवली जात आहे. निवडणूक आयोगाने इंडीयाबद्दल उत्पत्थित केलेल्या शंभयानां तिलांजली देत, व्होटिंग मशीन मधील मतांची गोळबेरिंग पेपर ट्रेन क्लिअर करणेवर कारणाची विनंती देखील घ्याऊनू लावली आहे. कऱ्यासाठीचा पैशातून पेपर ट्रेन मिश्रीन का विकत घेतल्या गेल्या? आपले मत इंडीयामध्ये विश्वासूणे नोंदवत जात आहे याची खात्री केली म्हणूनच ना. मा मतांची टेंती करण्यास निवडणूक आयोग ने नकार का दिला. निवडणूकीत घोळ झाल्याची भीती कदाचित चुकीची असलेही, मात्र या भीतीचे निरसन होणे तेव्हाच महत्त्वाचे. यामुळे कदाचित निकाल देण्यास विलंब झाला अस्ता, मात्र निकाल लावण्याची चाई एवढी महत्वाची आहे का? काही झाले तरी, निवडणूक इतक्या वेगवेगळ्या वेळी घेतल्या जातात की देशातील बऱ्याच भागातील मतदारांना, मतदान झाल्यावर किलेक आठवड्यांनंतर निकाल मिळतो. आपण आपणाने काही दिवस वाट पाहिली असती. गेल्या हिवाळ्यात, महाराष्ट्रातील विधानसभा निवडणुकांनंतर, राज्यातील एका गावातून उठाव झाला. मारकडवाडी मधील ग्रामस्थ निवडणुकांच्या निकालामुळे चिडले होते. गावकऱ्यांचं म्हणणे

होते की त्यांनी उन्मख जनकर यांना मतदान केले होते. मात्र निकालात ते दिसलेच नाही. मारकडवाडीने निषेध नोंदवला अन जेव्हा निवडणूक आयोगात पुढे येवून परप ट्रेन स्लीप आधारे मतदानात काही घोळ झाला नसल्याचे वा फेरनिवडणुकीबाबत काहीच भूमिका घेतली नाही. तेव्हा गावकऱ्यांनी स्वतःच्या समाधानासाठी, मत्पत्रिकेवर 'मॉक मतदान' घेण्याचा निर्णय घेतला. स्वतःचे पैसे खर्च करून त्यांनी सर्व व्यवस्था उभी केली खरी मात्र प्रशासनाने कर्पूर लावून, गावकऱ्यांवर पोलीस केस लावण्याची भीती दाखवत त्यांचा प्रयत्न हाणून पाडला. महाराष्ट्रातील याच विधानसभा निवडणुकीत विरोधी पक्षाला खालेली, अवस्थ करणारी तथ्य निदर्शनास आलीत - 2019 सालची विधानसभा निवडणूक व 2024 ची लोकसभा निवडणूक या पाच वर्षांच्या काळात, महाराष्ट्रात 32 लाख नवीन मतदारांची नोंद झाली. परंतु 2024 उन्हाळ्यात झालेली लोकसभा निवडणूक ते याच वर्षातील नोव्हेंबर महिन्यात झालेली विधानसभा निवडणूक या 5 महिन्यांत तब्बल 39 लाख नविन मतदार जोडले गेलेत. महाराष्ट्रातील मतदारांची संख्या ही राज्यातील एकूण लोकसंख्येपेक्षा जास्त आढळली. भारत सरकारच्या डाटानुसार महाराष्ट्रातील प्रौढ लोकांची लोकसंख्या ही 9.54 करोड आहे. पण, निवडणूक आयोगाच्या माहितीनुसार 9.7 करोड लोकांनी मतदान केलेय. निवडणूक आयोगानुसार मतदानाची वेळ सप्टेंबर 75 लाख मतदार झालेय. मात्र, पोलिंग एजेंसींनी मतदानाची वेळ सप्टेंबर, बुध्दर मतदान करण्यासाठी लांब रांगा लागल्याची कसलीच नोंद केलेली नाही. लोकसभेच्या निवडणुकीत महाराष्ट्रात विरोधी पक्षाने निर्णायक विजय मिळवला मात्र विधानसभा निवडणुकीत त्यांचा झाडून पापराभ झाला. येणऱ्या हिवाळ्यात बिहार राज्यात विधानसभा निवडणूका आहेत. काहीच ध्यानी मनी नसताना, जून महिन्याच्या अखेरीस अचानकपणे निवडणूक आयोगाने राज्यातील मतदार याद्यांची तख्खाल उजळणी (intensive revision) करत असल्याचे जाहीर केले. हा विषय सुप्रीम कोर्टात आहे अन आपल्याला यातील तपशिलांची जाणीव असणारच. रोजच, मेहनती पत्रकार, आपल्यावर FIR दाखल होण्याच्या धमक्यांचा सामना करत, सत्य बाहेर आणण्यासाठी झटत आहेत. कॅमेरा समोर मतदार आम्हाला समोर आहेत की त्यांच्या मृत नातेवाईकांची नावे मतदार यादीचा जो कच्चा खड (draft list) आहे, त्यात दिसतात. फॉर्म भरल्याशिवाय मतदार यादीत अशी नावे जोडली जात नाहीत. माग या मृत व्यक्तींचे फॉर्म भरलेत कोणी? मतदार यादीच्या या कच्चा खडीत असामान्यपणे मोठ्या संख्येने मतदारांची मृत व्यक्ती म्हणून नोंद झालेली दिसाय. यावर देखील प्रश्न उत्पत्थित केले गेलेत. मात्र, हा विषय न्यायप्रविष्ट असल्यामुळे, आम्हाला खात्री आहे की SIR या नावाने बिहारच्या मतदारांची फसवणूक सुप्रीम कोर्ट होवू देणार नाही. महाराष्ट्रातील विधानसभा निवडणुकांनंतर विरोधी पक्षांनी, निवडणूक आयोगाने त्यांना केंद्रीकृत मतदारांचा डाटा इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात द्यावा असे आवाहन वावराव केले. आयोगाने मात्र हे केले नाही. मात्र आता, एका विधानसभा मतदारसंघातील मतदार यादीच्या छननीतून विपक्षानी जे निकष काढलेत ते पाहता, निवडणूक आयोगाने किमान गेली लोकसभा व विविध राज्यातील विधानसभा निवडणुकीतील मतदारांचा डाटा आपल्या सर्वांना पाहण्यासाठी, आपल्या वेबसाईटवर उपलब्ध करून देणे अत्यावश्यक झाले आहे. कोलहािकाच्या दृष्टीने ही हे महत्त्वाचे आहे. असे ही शक्य आहे की निवडणुकात मोठ्या प्रमाणात परतकारा घडले नाहीत. अशा स्थितीत सदर डाटामुळे आमचा निवडणूक प्रणालीवरचा उडालेला विश्वास पुनःस्थापित होईल व निवडणूक आयोग देखील अधिक मजबुतीने समोर येईल. सीसरूची पती संध्याच्या पलीकडे असली पाहिजे. आपण अशा देशात राहणारे आहोत जिथे सतेशच्या अनपीरिखेची प्रशंसा केली जाते. म्हणूनच, निवडणूक आयोगाने आपणवून चौकशीला समोर जायला हव. मात्र आयोगाने तसे न केल्यास, सर, मी आपणास विनंती करतेय की संविधानाने आपणास दिलेल्या ताकदीचा वापर करा व त्याच संविधानाने तुमच्या उच्चपदावर टाकलेल्या जबाबदारीला जाणून, निवडणूक आयोगाला विनाबिलंब चौकशीला समोर जाण्याचा आदेश द्या. धन्यवाद! ■ ■

आपली विश्वासू : हर्षिता कल्याण, एक मतदार संकलन : मिलिंद भवार, मो.9833830029

बादशाहा, बिरबल व माकडीणीची 'खरी' गोष्ट !

‘आईला’ काय समजायचे ते समजले! मग तिने

सर्व शक्ती पणाला लावून पिछूला हैदाबाहेर फेकले आणि दोन हातांनी हैदाच्या कडा पकडून, होता नव्हता तो सर्व जोर लावून ती स्वतः देखील बाहेर आली! पिछूकडे एक कटाक्ष टाकून, पिछू सुरक्षित आहे याची त्या माकडीणीने खात्री केली आणि क्षणाभांत आपला जबडा विचकत, मोठ्या उड्या टाकत, नखे काढत ती बिरबल - बादशाह कडे झेपावली! बादशाह आणि बिरबल या दोघांपैकी सदरहू भयनाट्याचा लेखक-दिग्दर्शक कोण, हे माकडीणीने ओळखले होते. म्हणून तिने नेमके बिरबलाचे कपडे फाडले, चेहऱ्यावर नखांनी रक्त काढले! खरे तर माकडीणीने आपल्या जबड्यानी त्याचा गालाचा लचकाक टोडला असता..पण .. तेवढयात ‘खाविंद पळ्य पळ्य’, म्हणत बिरबलाने राजवाड्याकडे जीवाच्या आकांताने धूम ठोकली; बादशाहाच्या दोन तीन सेवकांनी बादशाहाला उचलून खांद्यावर घेतले व त्यांनीही धूम ठोकली! माकडीणी त्यांच्यामागे धावली, तेवढयात तिला मागे सोडलेल्या पिछूाचे ओरडणे ऐकू आले आणि ती परत वळून आपल्या

पिछूकडे झेपावली! राजी बिरबलाची बायको त्याच्या जखमांवर ‘कैलास जीवन’ लावत असताना विचारत होती, काय झाले म्हणून! पण बिरबल मात्र ‘बागेत पडलो आणि खरचटले’ असे काहीबाही सांगत राहिला! दोन तीन दिवस बिरबलाने बादशाहाला टाळले; पण भेटल्यावर बादशाहाने माकडीणीचा विषय काढलाच! ‘प्रत्येक प्रजातीमध्ये आपल्या स्वार्थापलिकडे जाणारी, त्यासाठी किंमत मोसणारी, बंडखोर असतात. ते संख्येने आदी नाग्य असतात, पण असतात!’ हा अनुभव आला तरीही ‘सर्व प्राणिमात्रां दु द कोअर स्वार्थाई असता’ हा आपला सिद्धांत अबाधीत आहे, असे बिरबल म्हणाला. ‘खोल बोत पण रेटून बोल’ वाले लोक असेच असतात! यथार्थकाश रिटायर झाल्यावर तत्वज्ञानात्मक निबंध लिहिताना बिरबलाने ती ‘माकडीण - तिची पिछू- हैद-पाणी’ ही कथा लिहिली; जी आपल्या सर्वांना लहानपणापासून सांगितली गेली! परंतु माकडीणीला लिहता येत नव्हते आणि बिरबल तर भाषेचा पोपट होता! म्हणून ती गोष्ट बिरबलाने जशी लिहिली तशीच पिछूानपिछूा सांगितली गेली! माकडीणीला आपल्या

नावार काय तत्वज्ञान खपवले गेले हे ताबडतोब कळयला मार्ग नव्हता; पण काही वर्षांनंतर बिरबलाने कोट्टे नाटे असे काहीसे लिहिले आहे, हे तिला कळाले! मग सगळे सोडून ती आपल्या पोटच्या पिछूना अक्षर ओळख करायची, जमेल तेवढे शिकवायची! आपला इतिहास, आपल्या भावना, आपली स्वप्ने, आपल्या चुका आपणच लिहायच्या आणि मुख्य म्हणजे आपल्याबद्दल इतरांनी काय लिहून ठेवले आहे व गैरसमज पसरवले आहेत? ते सगळे खणून आणि खोडून काढायचे, आता तिने यासाठी कम्बर कसली आहे! स्वतःच्या स्वाधीं वागण्याचे स्वतःशीच समर्थन करण्याची, त्याला ‘शॅनलाइझ’ करण्याची बिरबलाची (अनेकवचनी) स्वतःची गरज असते! म्हणून आजूबाजूला घडणाऱ्या घटना अर्थरस्य वापरून, त्याचा आकार उकार हवातस बदलून पसरवल्या जातात/जाऊ शकतात; कारण त्यांच्याकडे यंत्रणा आहेत! आपल्याला सांगितल्या गेल्याल्या प्रत्येक कात्यनिक, अर्थ कात्यनिक कथांची चिरफाड करून त्यांचे पुनर्कथन करण्याची गरज आहे. या कथा आपल्या विचार करण्याच्या पद्धतीला आकार देतात. त्या त्याच उद्देशाने हेतुतः लिहिलेल्या असतात. त्याला असत्य म्हणून ते नाहीसे होणार नाही, त्याला सजगपणे खरवडून काढवे लागणार आहे! बिरबल माकडीणसारख्या स्टोरी आपणांस रीकास्ट करायला लागतील, काउंटर narratives रजवाबी लागतील. माकडीणीपासून माणसाने एवढे शिकले तरी खूप झाले! ■ ■

- संजीव चांदोरकर

आंबेडकरी अनुयायींचे राजकीय हतबलपण आणि रिपब्लिकन तत्त्वज्ञानाचा अपभ्रंश

आंबेडकरी अनुयायी हे बुद्धिवान, विद्वान, सुशिक्षित, आय.ए.एस., एम.पी.एस., सुप्रीम कोर्ट न्यायाधीश अशा प्रज्ञावंत व शिलपते व्यक्तींचे अनुयायी आहेत - हे कुणीही मान्य करतात. मात्र, राजकीय क्षेत्रात या बुद्धिजीवींना यश मिळत नाही, याचे मुख्य कारण मतदानाच्या संख्याबळ्याचा अभाव आहे. मतदार मोठ्या प्रमाणात असले तरी नेतृत्वात एकता नसल्याने ही विचारशक्ती धर्माध्ये रूपांतरित होत नाही. परिणामी, इतर जाती-धर्माचे मतदार या नेतृत्वाकडे आकृष्ट होत नाहीत. राजकारणात नेत्याचे मोल मतदारांच्या संख्येवर ठरते, म्हणूनच आठवले, कवाडे, गवई यांसारखे नेते प्रस्थापित पक्षांकडे वळले. राजकीय कार्यकर्त्यांना सामाजिक, आर्थिक आणि राजकीय बळ देऊन टिकवून ठेवणे ही पक्ष नेतृत्वाची जबाबदारी असते. प्रस्थापित पक्षांमध्ये गेल्यावर मात्र त्यांच्या अजेंड्याप्रमाणे वागावे लागते, कारण सत्ता त्यांची असते. परिणामी आंबेडकरी नेते स्वतःच हतबल होतात. जर सर्व नेते एकत्र आले असते तर आज देशात विरोधी पण प्रबळ आंबेडकरी राजकीय शक्ती निर्माण झाली असती. जशी मा. काशीराम साहेबानी निर्माण केली होती. ‘रिपब्लिकन’ या शब्दाचा अर्थ व्यापक आणि अत्यंत महत्त्वपूर्ण आहे, पण भारतात अंधश्रद्धाळू, धर्मांध आणि जातीवादी प्रवृत्तीमुळे त्याचा अपभ्रंश झाला. ज्ञानहिंनेतुळे याचा शाब्दला मागास जातींशी जोडले गेले आणि त्याचाच फायदा वैदिक अंधश्रद्धाळू शक्तींनी घेतला. रिपब्लिकन पार्टी ऑफ इंडिया या नावात ‘हिंदू’ हा शब्द लावला, परंतु तिची नीती मात्र नीच हिंदुत्वावादी ठरली. विषमता, वर्णव्यवस्था व जातीवादवर

आधारित. त्याउलट ‘रिपब्लिकन’ संकल्पना समता, मानवता, दया, करुणा, प्रेम, अहिंसा, न्याय आणि सत्य या मुल्यांवर आधारलेली आहे. इंग्लंड, अमेरिका, ब्रिटनसारख्या प्रगत राष्ट्रांमध्ये रिपब्लिकन विचार टिकून आहे. कारण तिथे अंधश्रद्धा किंवा जातीवाद नाही. भारतात मात्र आजही अंधश्रद्धा, देवदेवतांचा दैववाद आणि धार्मिक बाजार भरभराटीला आहेत. शनिशिंंगणापूर, यंत्रबेक्षर, कुंभमेळे ही ठिकाणे श्रद्धेच्या नात्याखाली अत्यवधारिक खर्चाचे प्रतीक बनली आहेत. अशा वातावरणात रिपब्लिकन मुल्यांची गळचेपी होते आणि राजकारण लूटमार, भ्रष्टाचार, अन्याय व शोषणाचे साधन बनते. आर.एस.एस. आणि भारतीय जनता पार्टी यांच्या हिंदुत्वावादी प्रवृत्तीने संविधानाधारित लोकशाहीची घमता कमी केली आहे. नक्षत्रवाद, बुलडोझर नीती, आणि पोलिसीय दडपशाही यामुळे निरपराध नागरिकांचे जीवन उध्वस्त केले जात आहे. थायलंड आणि कंबोडियातील अलोकडील घटनांमधूनही आर.एस.एस.च्या अंतरराष्ट्रीय राजकारणातील अंधश्रद्धाळूपणाचे प्रतिबिंब दिसते. बुद्धया या सारख्या पवित्र स्थळांवरील मनुवादी प्रवृत्तीचे दुष्कृत्य सुरू असून, ब्राम्हणी परंपरा बुद्धमांच्या मूलतत्वांवर अधिपत्य गाजवत आहे. समाजातील अज्ञान, धर्मांधता आणि जातीय विखुरलेपण यामुळे भारतीय समाज मानसिक गुलामगिरीत अडकलेला आहे. आजची गरज आहे बुद्ध्याचा तत्वांचा खरा अभ्यास करण्याची, रिपब्लिकन तत्त्वांवर पुन्हा जागरण आणि समतेच्या मानवतावादी तत्त्वांवर आधारित नवभारत उभाण्याची. ■

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या विचारांवर आधारित प्रबुद्ध भारत चडविण्यासाठी गेली पाच दशके झटणारे, आंबेडकरी चळवळीतील ज्येष्ठ नेते, समाजसेवक, नाटककार, दिग्दर्शक, कलाकार आणि प्रबुद्ध विचारांचे प्रवर्तक भीमपुत्र टेक्सास गायकवाड. माझी त्यांच्याशी पहिली भेट आमदार निवास येथे झाली. त्या भेटीत त्यांच्या जीवनकार्याबद्दल सखोल संवाद साधताना त्यांच्या कार्यातील समर्पण आणि निष्ठ स्पष्ट जाणवली. ते केवळ एक चळवळीकर्मी नव्हते, तर खऱ्या अर्थाने डॉ. बाबासाहेबांच्या प्रबुद्ध भारताच्या स्वप्नातील घटक आहेत. प्रारंभीचे आयुष्य आणि शिक्षण.

ज्योत्स्ना बनसोड : दादा, तुमचा जन्म आणि शिक्षणाबद्दल सांगा.

टेक्सास गायकवाड : माझा जन्म 7 डिसेंबर 1947 रोजी गोळीबार मैदान हॉस्पिटल, पुणे येथे झाला. माझे शिक्षण बी.कॉम, एम.एल.बी. आणि एल.एल.एम.पर्यंत झाले. मी गरवारे कॉमर्स कॉलेज, पुणे येथून कायद्याचे शिक्षण पूर्ण केले.

चळवळीशी नाते आणि योगदान :-

ज्योत्स्ना बनसोड : पँथर चळवळीशी तुमचा संबंध कसा होता?

टेक्सास गायकवाड : मी कधीही पँथर संघटनेचा सदस्य नव्हतो. मात्र, नामदेवराव ढसाळ यांच्याशी माझे घट्ट मैत्रीचे नाते होते. चळवळीच्या कार्यासाठी त्यांच्या एका हकेवर मी तत्पर धावत असे. आम्ही दोघेही चळवळीच्या विश्वास आणि समर्पणावर जगायचो.

नाट्यक्षेत्रातील प्रवास :-

ज्योत्स्ना बनसोड : तुम्ही नाट्यक्षेत्रात कसे आलात?

प्रबुद्ध भारताच्या स्वप्नासाठी झटणारे व्यक्तिमत्व

भीमपुत्र टेक्सासदादा गायकवाड

टेक्सास गायकवाड : लहानपणापासूनच अभिनयाची आवड होती. 'भुताटकीची एक रात्र' या नाटकात मी भूताची भूमिका केली होती. नाटक चालले नाही, पण माझा अभिनय सर्वांना भावला. श्रीराम लागू आणि निळू फुले यांनी माझ्या अभिनयाचे कौतुक केले. तेथून पुढे मी कधीच थांबलो नाही. मराठी, हिंदी, इंग्रजी, उर्दू अशा विविध भाषांमधील नाटके आणि चित्रपटांत काम केले.मी 'घाशीराम कोतवाल', 'थँक्यू मिस्टर रॉलंड', 'फेअरवेल टू बॉबलॉन', 'नटसम्राट', 'तुरुंगदेश', 'खोरलांजी' यांसारख्या अनेक कलाकृतींत प्रमुख भूमिका साकारल्या.लेखक, दिग्दर्शक आणि निर्माता म्हणून 'देशाचे मारेकरी',

'मानदंड', 'मन्वंतर', 'सूर्योदय', 'प्रबुद्ध जलसे' ही नाटके साकारली. देहूरोड धम्मभूमीचे कार्य :-

ज्योत्स्ना बनसोड : देहूरोड धम्मभूमीशी तुमचे नाते कसे जुळले?

टेक्सास गायकवाड : डॉ. बाबासाहेबांनी 25 डिसेंबर 1954 रोजी देहूरोड येथील धम्मभूमीवर

बुद्धमूर्तीची प्रतिष्ठापना केली होती. 1991 मध्ये मला त्या कार्याची जबाबदारी मिळाली आणि तेव्हापासून आजवर अखंडपणे प्रबोधनाचे कार्य सुरू आहे. अनेक अडचणी आणि विरोधानंतरही डॉ. बाबासाहेबांचे स्वप्न पूर्ण करण्यासाठी मी कटिबद्ध आहे. सध्या धम्मभूमीवर दीक्षाभूमी, धम्मभूमी आणि चैत्यभूमी या त्रिराज्या संकल्पनेवर आधारित सांस्कृतिक केंद्र उभे करत आहोत. आगामी काळात येथे 'प्रबुद्ध रांगभूमी बुद्धिस्ट कल्चर युनिव्हर्सिटी' स्थापन करण्याचे ध्येय आहे.

बुद्ध संगिती आणि धर्म प्रबोधन :-

ज्योत्स्ना बनसोड :- बुद्ध संगितीमागील उद्दिष्ट काय आहे?

टेक्सास गायकवाड :- समाजात बुद्ध धर्माविषयी अनेक गैरसमज पसरलेले आहेत. ते दूर करण्यासाठी आम्ही बुद्ध संगितीचे आयोजन करत आहोत. पहिली संगिती 22 सप्टेंबर 2025 रोजी देहूरोड धम्मभूमी येथे आणि दुसरी 23 ऑक्टोबर 2025 रोजी नागपूरमध्ये घेतली. या संगितीद्वारे बौद्ध सण साजरे करण्याची योग्य पद्धत, पाली गाथांचा शुद्ध उच्चार आणि बुद्ध धर्माचे मूळ तत्त्व समाजापर्यंत पोहोचवण्याचा प्रयत्न चालू आहे.

संवादाचा शेवट

ज्योत्स्ना बनसोड :- दादा, तुमचे कार्य प्रेरणादायी आहे. डॉ. बाबासाहेबांच्या आशीर्वादाने ते अखंड सुरू राहो, हीच शुभेच्छा.

टेक्सास गायकवाड :- डॉ. बाबासाहेबांचे स्वप्न साकार करण्यासाठी मी आयुष्यभर झटत राहीन. जय भीम, नमो बुद्धाय. ही मुलाखत माझ्या आयुष्याच्या आठवणींमध्ये कायम राहील. टेक्सास

दादांचे प्रबोधनमय कार्य अधिकाधिक बहरू दे, हीच मनोकामना. ■■

संवाद : ज्योत्स्ना बनसोड

तथागत बुद्ध जवळचे कां वाटते ?

शी र्षकानुसार 'बुद्ध कां जवळचे वाटते?' कारण तथागतांनी स्वतःकडे कोणतेही अधिकार राखून न ठेवता तुमच्या तार्क्या - बुद्धीच्या कसोटीवर घासून पहा... असे सांगितले हे निर्विवाद सत्य आहे. इतर धर्मांमध्ये - मीच प्रेषित आहे, माझी आराधना करा.. हे सांगून त्यांनी स्वतःकडे अधिकार राखून ठेवलेले आहे. तथागत बुद्धाच्या मूळ शिकवणुकीला व त्यांच्या तत्वज्ञानाला कलाटणी देण्याकरिता आणि त्यांची शिकवणू समजून घेण्याकरिता त्यांच्याच यातीत किमान 90टक्के ब्राह्मण भिक्खुनी शांतीर दिमाखाने संघात प्रवेश केला होता. त्यावेळेस लेखन कला विकसित नसल्यामुळे कंठस्थ - मौखिक पद्धतीमुळे त्यांनी भनक या स्वरूपात साधे: संग्रही करून ठेवली. बुद्धाच्या निर्वाणानंतर संघात सामील झालेल्या याच ब्राह्मणी चिक्वधारी भिक्खुनी लेखनकला विकसित झाल्यानंतर त्यांच्या मूळ तत्वज्ञानाला कशी कलाटणी दिली याबाबत डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर काय म्हणतात ते पहा - त्यामुळे नंतरच्या काळात भिक्खूंनी हा उत्तार प्रक्षिप्त केला. या विधानात फार अतिशयोक्ती नाही. पहिली गोष्ट ही की, 'सूत्रपिटक लिहिण्याआगोदर बुद्धाच्या मृत्यूनंतर चारशे वर्षांचा काळ लोटला होता. दुसरे असे की, ज्या संपादकांनी त्यांचे संकलन आणि संपादन केले ते भिक्खू होते आणि त्यांनी भिक्खू संघाचे त्यांची संकलन आणि संपादन केले होते. पुढे ते 'सूत्रपिटक विद्वप करण्यात आले' या संदर्भात म्हणतात - सूत्रापिटकाच्या या भागांमध्ये बुद्धाचे विचार कुठे आहेत? यापैकी किती भागांमध्ये बुद्धाचे मूळ विचार स्पष्टपणे मांडल्या गेलेत आणि किती भागांमध्ये उत्तरोत्तर वर्णनाने झालेले निवेदक, स्मृतिबद्ध तसेच कंठस्थ करणारे बहुवंदक्य शिक्षक, तसेच मौखिक शिक्षण घेणारे विद्यार्थी ही सर्व शिकवण जी किंष्ट्र होती यासाठी कठोर परिश्रम घ्यावे लागत होते. इतकेच नव्हे तर कधी काळी

संपादकांनी ती संपादित केल्यानंतर इतक्या वर्षांनी तंतोतंतपणे कशी मांडणी केली जाऊ शकते? हे सर्व निवेदक - शिक्षक तसेच संपादक यांचे जीवन आणि त्यांचे आदर्श समाजातील इतर लोकांपेक्षा अत्यंत वेगळे होते आणि काही तर बौद्ध जगताशी संबंधित ही नव्हते. संदर्भ - खंड - 20. हा संदर्भ preface (iii) to kindred saying, vol , II मधून घेतलेला आहे) अशा सर्व विपर्यस्त माध्यमांचे कोणीही अध्ययन करावे आणि या वचनासंबंधी स्वतःशी विचाराने की ही शिकवण ज्या व्यक्तीने संपादित केली त्याने सर्वमात्र्य शिक्षक आणि मार्गदर्शक यांच्याकडून वदवून आणि तेच सत्य असल्याचे दर्शविले जाण्याची शक्यता नाही काय? संदर्भ - खंड - 20. पृष्ठ. क्र. 390 पैरा - 3. याच संदर्भात डॉ. बाबासाहेब

प्रत्ययास येते..'

म्हणून तथागत बुद्धाच्या मूळ शिकवणीला कलाटणी देण्याकरिता, सूत्रपिटक विद्वप केले. खोटा गोष्टीचे आवरण चढवून त्यात मूळ बुद्ध विचारांशी अगदीच परकीय असलेल्या ब्राह्मणी विचारांची भर घालून तसेच मठाशाही विचारांना प्रस्थापित करण्याच्या उद्देशाने सूत्रपिटकाला संपूर्णपणे विद्वप करण्यात आलेले आहे. ज्याला बुद्धाची मूळ शिकवण माहित आहे तो असे सूत्रपिटक वाचून वेडा झाल्याशिवाय राहणार नाही. संदर्भ - खंड - 20 पृष्ठ. क्र. 390. पैरा - 2.अभीधम्मपिटक निव्वळ कपोलकल्पीत, मगगदंढ कथावर रचलेले आहे.

संदर्भ - अभीधम्मपिटक. भदंत तित्सर्वस. पृष्ठ. क्र. 14.पैरा - 1.

तथागत बुद्धाच्या निर्वाणानंतर चारशे वर्षांनी जो बाह्मणी भिक्खुनी बुद्धाच्या मूळ शिकवणुकीत जो घोळ आणी भेसळ करून ठेवली आहे ते डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या इतर लिखित खंडातून व पुस्तकातून आपणा

सर्वांना बुद्धाच्या तत्वज्ञानाची खरी पारख होईल. याच संदर्भात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर काय म्हणतात ते पहा - परंतु धम्मात आणि समाजात नवजागृती करण्याची नैतिक शक्ती असेल तर धम्माची विचारसरणी तुम्ही सतत लोकांच्या कर्णफटलावर आदळत ठेवली पाहिजे. धम्म तत्वज्ञान लोकांच्या कानात सतत ओतत राहिले पाहिजे. संदर्भ - खंड. 18 भाग. 3.पृष्ठ. क्र. 552.पैरा - 1. म्हणून जर बुद्ध जवळचा वाटावयाचा, समजून घ्यायचा असेल तर बुद्धाच्या तत्वज्ञानातील घोळ आणि भेसळ दूर करून डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या विचारसरणीतूनच त्यांच्या शिकवणुकीची सत्यता समजून घेऊ शकतो. अन्यथा नाही. ■■

हंसराज कांबळे
मो. 8626021520

वि पश्यनेच्या मुद्द्यावर आपसात भांडणे चुकीचे आहे. विपश्यना हा भ. बुद्धाचा उपदेश आहे. तो मंजिम निकारच्या सतिपट्टन सूत्रात आहे. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी बुद्ध आणि त्यांचा धम्म ग्रंथात धम्म म्हणजे काय ? या प्रकरणात हा उपदेश नमूद केला आहे. आपले काही गैरसमज असतील तर दूर करण्याचा अल्पसा प्रयत्न करतो. विपश्यना शिबिर म्हणजे एक कार्यशाळा आहे. तेथे धम्म प्रशिक्षण असते. अंधश्रद्धा मुक्तीस नसते. तिन रत्नास शरण व पंचशीलाची शपथ घेवून ही कार्यशाळा सुरू होते.

विपश्यना शिबिरात :- 10 पारमिता व पंचशील, अष्टांगमार्ग आणि मैत्रीभाव याचेही प्रशिक्षण दिले जाते. पारमिता काय आहेत ? त्या कशा पूर्ण होतात हे अनेकांना माहित नाही. 10 दिवसांच्या विपश्यना शिबिरात पारमिता कशा विकसित होतात हे सांगतात. पारमिताबद्दल विपश्यना शिबिराशिवाय कुठेही मार्गदर्शन केले जात नाही. विपश्यना शिबिरात विपश्यनाशिवाय पंचशील, अष्टांगमार्ग, मैत्रीभावना आणि पारमिता कश्या अनुसाराच्या याचे सुद्धा प्रशिक्षण दिले जाते जे अत्यंत कुठेच मिळत नाही.

हे दहा सद्गुण म्हणजे दहा पारमिता होय. 1) शील : शील म्हणजे नितिमता. धम्मानुसार वाईट गोष्टी टाळणे आणि चांगल्या गोष्टी करणे म्हणजे शील! 2) दान :- परतणेचीही अपेक्षा न करता दुसऱ्याच्या मल्यासाठी आवश्यक ती त्याग करतो. 3) उपेक्षा म्हणजे अलिप्तता, अनासक्ति, फलप्राप्तिने विचलित न होणे. निरपेक्षपणे सतत प्रयत्न करीत राहणे. 4) नैकम्य म्हणजे स्वःस्थता व इतरांचे उच्चल व्यक्तित्वच निर्मितीत बाधा आणणाऱ्या ऐहिक सुखाचा त्याग. 5) वीर्य म्हणजे हवी घेतलेले काम पूर्ण शक्ति पणाला लावून पूर्ण करणे. 6) शांति म्हणजे क्षमाशीलता. द्वेषाने द्वेष संपत नाही. द्वेष क्षमाशीलतेने संपतो. 7) सत्य म्हणजे खरे असणे. खरे बोलणे. 8)अधिष्ठान म्हणजे छेद घडणार्याचा दृढ निश्चय. 9) करुणा म्हणजे सर्व प्राणी व मानवाविषयी दयाशीलता. करुणा. 10) मैत्री म्हणजे सर्व जिवमात्राविषयी बंधुभाव.हे दहा सद्गुण तहागत भ. बुद्धांनी सांगितले आहे.

धम्म वंदना व विपश्यना :- उत्तमनेतने वंदे ह, धम्मच त्रिविध वर, धम्मो गो खल्लो दोसो, धम्मो खमंतु मम, धम्म वंदनेतील हे एक कडवे आहे. याचा मराठी अर्थ होतो, तिन प्रकारच्या उत्तम धम्माला मी नतमस्तक होऊन वंदन करतो. माझ्याकडून काही अकुशल कार्य झाले असेल तर धम्माने मला क्षमा करावी.भ. बुद्धांनी दिलेले उपदेश म्हणजे धम्म. धम्माची त्रिविध वर म्हणजे तिन प्रकारचा धम्म आहे। परीपत्तती, 2) पटिपत्तती, 3) पटिसंवेदन.1) परीपत्तती म्हणजे सिद्धांत, अभ्यास धम्म साधर्याचा अभ्यास2) पटिपत्तती म्हणजे प्रतिकूल, विपश्यना ध्यान, धम्म आचरण, संस्कार ई. 3) पटिसंवेदन म्हणजे अनुभूती, संवेदना जाणणे व धम्म अनुभूती ईधम्म हा पोपपरंपी नाही. तर तो अनुभूतीद्वारे समजून घ्यावा लागतो. भ. बुद्धाने धम्म सांगितला. त्याचे प्रतिकूल सतिपट्टन सूत्रात सांगितले त्यातून अनुभव घ्यावा मार्ग सांगितला. म्हणूनच उत्तमोत्तम वंदेह धम्मच त्रिविध वर, धम्म वंदनेत म्हटले आहे 'मानवाच्या कल्याणाचा मार्ग विपश्यना.' निर्वान प्राप्त करणे म्हणजे निर्मळ मनाची अवस्था प्राप्त करणे. त्यासाठी एकमेव मार्ग भ. बुद्धांनी सांगितला तो म्हणजे सतिपट्टन. स्मृतीची प्रतिष्ठापणा करणे म्हणजे विपश्यना. हे ध्यान वैदिक पद्धतीचे नसून बुद्धांच्या उपदेशाचे आहे. ध्यान या

विपस्सना द्वेष म्हणजे धम्मद्रोह होय !

शब्दामुळे गैरसमज होवू देवू नये. भगवान बुद्ध हे महान मनोवैज्ञानिक आणि संशोधक होते. ते जगातील पाहिले आणि सर्वश्रेष्ठ तत्ववेत्ते आहेत. त्यांनीच ही विपश्यना विधि अडीच हजार वर्षांपूर्वी शोधून काढली. विपश्यना भगवान बुद्धाने प्रस्थापित केलेल्या सत्य आणि पुष्टेचा प्रत्यक्ष अनुभव या अभ्यासाने घेतलेला आहे. म्हणूनच त्यांनी आपल्या शिकवणुकीत मनाच्या निमळतेवर अर्थात त्यासाठी ध्यानारच विशेष भर दिला आहे. विपश्यना ही ध्यानविधि अगदी सोपी आणि साधी आणि तितकीच अवघड असून अद्विती आहे. ती एक निवळ सुच आणि मनःशांती मिळवून देणारी तर्कसंगत अशी साधना आहे. या साधनेच्या अभ्यासाने स्वतःच्या शरीर व मनात खोलवर दडलेल्या समस्यांची उकल होऊन, त्या दूर होण्यास मदत होते. आपल्यामागील सुप्त शक्तींचा विकास होतो. त्या शक्तींचा उपयोग स्वतःच्या व इतरांच्या कल्याणासाठी करता येतो. या साधनेद्वारे केवळ शारीरिक समस्या दूर होत, असे नाही तर जीवनात मोठ कांतीकारी मानसिक बदल सुद्धा घडून येतो. ही कल्याणकारी विद्या भारतातून जगात पसरली. गुरू-शिष्य परंपरेच्या माध्यमातून ही विद्या ब्रम्हदेशात भारतात 2500/2600 वर्षांपासून परम परिशुद्ध स्वरूपात जतन करण्यात आली.परमपूज्य सत्यनारायण गोवंदा गुरुजी यांनी ही विधि ब्रम्हदेशात भार देशात आणून नाशिक जवळील झगतपुरी येथे व देशातील आणि जगातील इतर अनेक ठिकाणी दहा दिवसांच्या शिबिरातून प्रशिक्षित आचार्यांच्या माध्यमातून शिकवीत आहेत. विपश्यना शिबिरात पहिला अभ्यास आनापानसतीचा (क्षावचे निरीक्षण) व दुसरा विपश्यना (स्वतःच्या शरीरातील प्रत्येक पेशीची उत्पत्ती उत्पत्तीचा संवेदनाचे निरीक्षण) आणि तिसरी मंगल मैत्री (विश्वात्मा सर्व प्राण्यांप्रति मंगल भाव करणे) शिकवले जाते.आनापानसती विपश्यनाचा प्रारंभीक भाग आहे. ही एक प्राथमिक विद्या आहे. म्हणून या शिबिरात सुखातीला आनापानसती शिकवून मनाच्या एकाग्रतेचा अभ्यास आणि सराव केल्या जाते. हा अभ्यास विपश्यना साधनेची पूर्वतयारीच असते. आन म्हणजे अक्षास, अपान म्हणजे प्रक्षास व सती म्हणजे सजगता. म्हणजेच रोणाऱ्या व जाणाऱ्या क्षासावर लग्न ठेवणे. म्हणजेच या अभ्यासात शरीरात नाकावाटे सहज आणि स्वाभिमूक्त रोणाऱ्या तसेच बाले पडणारा क्षासावर लग्न कैदित केल्या जाते. आपले मन जागृत ठेवले जाते. विपश्यनाला पाली भाषेत विपस्सना म्हटले जाते. त्यात वि आणि पस्सना असे दोन शब्द आहेत. वि म्हणजे विशेष रुपाने आणि पस्सना म्हणजे जाणणे, पारणे किंवा अनुभूती येणे. म्हणजेच जग जसे आहे

बहुजन सौरभ

तसे पाहणे. जगाची वास्तवता समजून घेणे. सर्व बाबींना त्यांच्या मूळ गुण-धर्म-स्वभावात पाहणे (सत्यदर्शन) म्हणजे विपश्यना.या विधीत आपल्या स्वतःच्या शरीरात उत्पन्न होणाऱ्या सर्वसामान्य, नैसर्गिक संवेदनांचे पद्धतशीर व निःपक्षातीतपणे निरीक्षण केल्या जाते. कारण संवेदनांच्या आधारे आपल्याला प्रत्यक्ष सत्याची अनुभूती होते. विपश्यना कर्ताना शरीर आणि मनाचे संपूर्ण सत्य अनुभवाच्या पातळीवर समजून घेतल्या जाते. विपश्यनामुळे मनाच्या खोल गाभ्यात बदलाची प्रक्रिया सुरू होते.

कोणत्याही समस्यांचे मूळ आपल्या मनात असल्याने तिच्याशी मानसिक स्तरावरच सामना केला पाहिजे. म्हणून विपश्यनेच्या माध्यमातून मनावर संस्कार करण्याचा अभ्यास विपश्यना आपले जीवन किती अनित्य आहे, क्षणभंगुर आहे, या गोष्टीची अनुभूतीच्या स्तरावर जाणीव होत असते. म्हणून या ध्यानात एकाग्रता, जागरूकता व प्रज्ञा या गोष्टींचा लाभ होतो. सत्याच्या अनुभूतीचा एकमेव मार्ग म्हणजे स्वतःच्या अंतर्मानचे आपण स्वतःच केलेले निरीक्षण होय. म्हणून भगवान बुद्धांनी सांगितलेला हा मार्ग आत्मनिरीक्षाचाच, स्वतःला शास्त्रीय पद्धतीने तपासण्याचा मार्ग आहे. त्यामुळे आपल्या स्वतःच्या स्वभावाचे ज्ञान करून आपल्यामागील दोष, विकार नष्ट करता येतात. अंतर्मनातील अंधःकार दूर करता येतो. निसर्गाचे नियम अनुभवातून समजून घेता येते. या अभ्यासाने दुःख, प्रक्षुब्ध व ताणतणाव निर्माण करणारे कारणे शोधून त्याला नष्ट करता येतात. त्यामुळे आपले मन शुद्ध, शांत व आनंदी होत जाते.भगवान बुद्धांनी आपल्या मनाच्या तीक्ष्ण एकाग्रतेने आपल्या मनाच्या खोलीत शिरून सत्याचा तळ गाठला. त्यांना आढळले की, आपले शरीर अत्यंत लवण

लवण परमाणूंचे बनले आहे. ते सतत उत्पन्न होवून नष्ट होत असतात. म्हणजेच जीवनाच्या अनित्यतेची जाणीव होते. अनित्यतेची जाणीव झाल्याने मनुष्य कुशल कर्मे करण्याकडे वळतो. स्वतःतील दोष कमी करण्याचा प्रयत्न करतो. आपल्या मनातील राग, द्वेष, मोह, तृष्णा, वासना, लोभ, भय इत्यादी विकार दूर होऊ लागतात. उर्वरित आयुष्य दुःखात घालविण्यापेक्षा सुख आणि आनंदतात जाते. असे अनेक फायदे विपश्यना ध्यान साधनेने मनुष्याला प्राप्त होतात.

शरीरातील प्रत्येक कण परिर्वर्तनीय व बदलत असल्याने 'मी ' माझा ' असे म्हणावे असे काहीच स्थिर राहत नाही, हे सत्य साधकाच्या लक्षात येते. त्यामुळे आत्मत्वचा बोध होतो. आपणही एक सत्य साधकाला स्पष्ट होते ते असे की, 'मी ' व 'माझे ' ची आसक्ती हीच तर दुःख निर्मितीचे कारण आहे. या साऱ्या गोष्टी कोणी सांगितले म्हणून नव्हे तर आपल्या स्वतःच्या अनुभवावरून संवेदनांच्या निरीक्षणांमुळे समजून लागतात.या अभ्यासात शिकविले जाते की, शरीरात उत्पटणाऱ्या संवेदनांवर कोणतीही मग ती सुखद असो, दुःखद असो, कोी, सुखद-दुःखद असो, प्रतिक्रिया व्यक्त न करता निःस्पृह राहून केवळ निरीक्षण केल्याने दुःखाच्या आहारी राहत नाही. कारण संवेदना सतत बदलत असतात. त्या कायम राहत नाही. उदय होतो, वय होणे हा तिचा नैसर्गिक स्वभाव असल्याचे जाणवते. म्हणून सजगता व समवेत राहिल्याने आपण दुःखमुक्त होऊ शकतो, ही गोष्ट साधकाच्या लक्षात येते. तसेच प्रत्येक संस्कार उत्पन्न होतो, लव पावते. ते पार उत्पन्न होते, लव पावते. ही क्रिया सतत सुरू राहते. आपण पुष्टेचा विकास करून तटस्थपणे निरीक्षण केल्यास, संस्काराची पुनर्निर्मिती थांबते. आताच्या आणि पूर्वप्राप्त संस्काराचे उच्चाटन झाले की, आपण दुःखमुक्तीचा आनंद उपभोगू शकतो, हेही साधकाच्या लक्षात येते.संवेदनापासून तृष्णे ऐवजी प्रज्ञाच विकसित होते. प्रज्ञेमुळे दुःखाची सावळी तुटते. राग व द्वेषाच्या नवीन प्रतिक्रिया निर्माण होत नाहीत. त्यामुळे दुःख निर्माण होण्याचे कारणच उरत नाही.

मनाच्या दोलायमान स्थितीत घेतलेले निर्णय ही एक प्रतिक्रियाच असते. ती संस्कारात्मक कृती राहत नसून ती एक नकारात्मक कृती बनते. ज्यावेळी मन शांत व समतोल असते. तेव्हा घेतलेले निर्णय हे कधीही दुःखादायक नसतात तर ते आनंदादायकच असतात. जेव्हा प्रतिक्रिया थांबतात, तेव्हा तणाव दूर होतात. त्यावेळी आपण जीवनातील खरा आनंद उपभोगू शकतो, याची सावळाला पचीती येते. आपण सुखी व आनंदित झालो की, असेच सुख आणि आनंद दुसऱ्यालाही मिळवू शकते म्हणून कामना करतो. सर्वांचे कल्याण होवे, सर्व दुःखमुक्त होवोत, हीच तर विपश्यना ध्यान साधनेचा उद्देश आहे. यालाच मेता भावना म्हणजेच 'मैत्री भावना' म्हणतात. भगवान बुद्धांनी या अभ्यासाद्वारे जाणले की, मनुष्याला होणारे दुःख हे काही दैवी कारणांने होत नसते. तर त्याला जसे इतर कोणत्याही गोष्टी कारणांशिवाय घडत नाहीत, तसे दुःखाला सुद्धा कारणे आहेत. भगवान बुद्धांनी अखिल मानवाला दुःखमुक्त होण्यासाठी चार आर्यसत्य व अष्टांगिक मार्गांनी शिकवण दिली. चार आर्यसत्यांपैकी दुसऱ्या, दुःखाची कारणे, दुःखाचा निरोध आणि दुःख नष्ट करण्याचा मार्ग म्हणजेच आर्य अष्टांगिक मार्ग यांचा समावेश आहे.

क्रमशः ■■

गंगोत्री

तसे बघायला तर जमीनीचा एखादा भाग किंवा एखादी टेकडी यांना फार महत्त्व दिल्या जात नाही. पण आपल्या देशात नदीला खूप पवित्र मानल्या जाते. नदीची पुजा करण्याचीही जुनी परंपरा आहे. ही नदी ज्या भूभागातून तसेच वाटातून वाहते, त्या स्थानाला देवील पवित्र मानल्या जाते. त्यातही गंगा नदी असेल तर ही महिमा खूप मोठी होते. अशाच एका गंगेज्रीचा प्रवाह आपल्या परिवारातून वाहत असतो. ती गंगा म्हणजे आपली माय. आईचे ह्रदय म्हणजे पवित्र गंगा त्या माया, ममता अन् वात्सल्याच्या गंगेज्रीचा घाट म्हणजे तिची लेकरे. या गंगेज्रीच्या पुण्यपावन स्पर्शाने हा घाटही पावन होतो. या गंगेला वाटापासून काहीही अपेक्षा नसते. सर्वांनाच या गोष्टीची अनुभूती नेहमी येते ती अशी की, आई तु कशी आहेस ? म्हटल्यावर ती नेहमी 'मी खूप खुश आहे असेच हसत हसत उत्तर देते' तेव्हा कळते की आईरूपी गंगा सुद्धा खुद आपल्या लेकरांशी त्यांना वाईट वाटू नये म्हणून चक्क खोट बोलते. या विशाल अशा गंगेच्या पात्राची भयत्ता अन् महानतेचे दर्शन तेव्हा होते जेव्हा सरळ आणि प्रवाही राहणे हे किती कठीण काम आहे. पण आई ती भूमिका आयुष्यभर किती सहजतेने ठेवते. तिचे हे रूप पाहून परमेश्वराला प्रार्थना करावी वाटते की, हे परमेश्वरा! तू त्यांना नेहमी खुश ठेव. ज्या माता आपले दुःख, वेदना कुणालाही सांगत नाहीत. कारण त्यांची हीच भावना असते की, जर सहज स्वतःला करावचे आहे तर त्याचा तमाशा करून काय उपयोग ? आई सर्व सहज करून प्रत्येक प्रतिकूल परिस्थितीतून अडथळ्यांना पार करून शांतता आणि संतमानने कसा मार्ग काढता येईल याचा विचार करते. कारण तिला पक्क माहीत असते की, 'हरता वह है, जो शिकावटें हजार करता है, जितना वह है, जो कोशिशें बार-बार करता है' आई हे सर्व कसे करू शकते तर त्याचे ऊर्तार असे आहे की, आईच्या ममतेत कोणताही स्वाध नसतो. 'जिसे चाहे, उससे कुछ मत चाहे' या मतांवर ती ठाम असते. म्हणूनच झोपडीत राहणाऱ्या अठराविध दारिद्र्यात जिवन व्यतीत करणारी आई घराचे पारपण जपून स्वतःसह सर्वांना आनंदी ठेवण्याची किमया करते. सर्व परिसराला गंगा जशी सुजलाम सुफलाम करते तसेच आई देवील आपल्या कुटुंबाला फुलवत असते. म्हणूनच आईचे प्रत्येकाच्या आयुष्यात अजन्मसाधारण महत्त्व आहे. तेव्हा आपल्याला कळते की, 'ना तु रुह, ना तु पडकन ना सांसों की डोरी है, फिर भी जिंदा रहने के लिए, तु वही इतनी जरूरी है ?' ■■

अनंतायम
अॅड. अनंत खेळकर
मो. 9370061677

सम्राट अशोक विहार

ग्रामपंचायत - वागधरा, तहसील, हिंगणा, जिल्हा, नागपूर.
विहारामध्ये नियमित वंदना पौर्णिमा उत्सव, वर्षावास, धम्मचक्र प्रवर्तन दिन, बुद्ध, फुले, शाहू, आंबेडकर, सम्राट अशोक, यांच्या जयंतीनिमित्त कार्यक्रमंचे आयोजन करण्यात येते. ही वसाहत नविन पुनर्वसन असल्याने ले आऊट प्लान तयार करून लोकवसाहत निर्माण केली आहे, विहार व वाचनालय करीता जागा मिळवून विहार व वाचनालयाचे बांधकाम लोकाचे सहकार्याने पुर्ण झाले आहे. विहाराचे प्रांगणात भगवान बुद्ध व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या मूर्ती व पंचशील झेंडा स्थापित केला आहे. विहाराचे व्यवस्थापन विहार समीतीद्वारा संचालित होत आहे. प्रकाश मून, चंदु मून, अश्वय गणवीर, शालीकराव बेलेकर कार्यरत आहेत.

संवाद मित्र, डी.आर. कांबळे
मो.8600924170

आलोका संघाराम महाविहारात कठीण चिवर उत्सव

नागपूर : आलोका ट्रस्ट व आलोका संघाराम महाविहार, संवर्ष नगर, कलमना रोड, आटोमोटिव्ह चौक, नागपूर येथे कार्तिक पौर्णिमेच्या निमित्ताने अखंड राजभर महापरित संघायन, तसेच कठीण चिवर शिवण्याचा कार्यक्रम पार पडला. सकाळी कठीण चिवर परिक्रमा महाविहार परिसरात करण्यात आली. या प्रसंगी श्रीलंकेतील महामुष्णा मोनेस्ट्रीचे भदन्त गुणानंद स्थविर यांनी भोक्खु संघाच्या उपस्थितीत धम्मदेशना दिली. महाविहार परिसरात व्हीएनएमहून आणलेल्या तथागत बुद्धांच्या मूर्तीची स्थापना आलोका ट्रस्टचे अध्यक्ष व आंतरराष्ट्रीय त्रिपिटक चाटिंगचे महासचिव भदन्त विनयखंखीत महास्थविर यांनी केली. कार्यक्रमामे प्रास्ताविक आलोका ट्रस्टचे कोषाध्यक्ष भदन्त नाग दिपकर महास्थविर यांनी केले, संचालन सचिव भदन्त ज्ञानबोधी महास्थविर यांनी केले, तर आभार प्रदर्शन सहसचिव डॉ. भदन्त सिलवसं महास्थविर यांनी केले. यावेळी माजी पालकमंत्री तथा आमदार डॉ. नितीन राऊत यांच्या हस्ते श्रीलंकन भोक्खु संघास चिवर दान करण्यात आले. प्रसंगी वरिष्ठ भिक्खु भदन्त उज्ज्वल आर्यधम्म महास्थविर, भदन्त धम्मि

महास्थविर (श्रीलंका), भदन्त धम्मभर महास्थविर, डॉ. भदन्त धम्मोच्च महास्थविर, भदन्त संघकिर्त्ती महास्थविर, भदन्त धम्मरक्षित स्थविर, भदन्त संघानंद स्थविर, भदन्त अमरज्योती, भदन्त

महेंद्र, भदन्त सिक्ली अभिसरो, भदन्त महानाम, भदन्त सुजाततिसस आणि इतर अनेक भिक्खु संघ मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. कार्यक्रमाच्या यशस्वीतेसाठी जोहर, श्रीराम कांबळे, स्वीटी खदिप कांबळे, बी. ई. टीम एल. पी. मंडलेकर, बालाघाट टीम महेंद्र खोबरागडे, बैतुल टीम सुस्ती माटे, किर्त्ती सुदेश शेंडे, निरंजना मंडलेकर, भोपाल टीम रमा नागदेवे, शालिनी सालवनकर, विमुक्त बोरकर, सीमा गणविकर, डॉ. प्रफुल्ल रामटेकर, ज्योती राजेश बन्सोड, रिशे वाघमारे आणि टीम, कुमुद दामोदर खोबरागडे, देवका बोरकर आणि परिवार, वर्षा किरण वाहणे, मयुरी रिवी, किर्त्ती रुपाली अंबादे, वंदना अशोक डोंगरे, प्रतिक प्रमिला माटे, अभिजीत रामटेकर आणि परिवार, अमोल महादेव धाकडे, ममता राजेश लांडे, डली मुन, पपिता बुचुंडे, इंदु थुल, नरहरी मोटपरे, ईलमकर तसेच आलोका ट्रस्ट, आलोका संघाराम महाविहार उपसक्त-उपासिका संघ, सम्राट अशोक पब्लिक स्कूल बैतुल व बोधीमगो धम्म संडे स्कूलच्या धम्म सचिका यांचे मोलाचे सहकार्य लाभले. परिसरातील नागरिकांनी मोठ्या संख्येने उपस्थित राहून कार्यक्रम यशस्वी केला.

उमेदवारी द्या अन्यथा महाविकास आघाडीचे पानिपत करू : जगन सोनवणे

संवादमित्र अनिलकुमार पालिवाल, भुसावळ : नगरपालिकेच्या नगराध्यक्ष पदासाठी मोलकरीण नेल्या, नगरसेविका आणि माजी पंचायत समिती सदस्य पुष्पा जगन सोनवणे यांना महाविकास आघाडीने उमेदवारी द्यावी, अन्यथा जळगाव जिल्ह्यात महाविकास आघाडीविरोधात सर्वत्र उमेदवार उभे करून लढा देण्यात येईल, असा ठम इशारा सविधानवादी कामगार नेते जगन सोनवणे यांनी दिला आहे. ऑल इंडिया सविधान आर्मी व इतर दहा संघटनांच्या संयुक्त विद्यमाने भुसावळ सविधान भवन येथे झालेल्या पत्रकार परिषदेत हा इशारा पण्यत आला. या परिषदेला पुष्पा सोनवणे अध्यक्षस्थानी होत्या. सोनवणे म्हणाले की, 'आम्ही केवळ मतदानासाठी नाही, तर सत्तेत सहभागासाठी लढा देत आहोत. भुसावळ येथील महिला अनुसूचित जाती राखीव नगराध्यक्ष पदासाठी पुष्पा सोनवणे यांना उमेदवारी मिळली पाहिजे. अन्यथा महाविकास आघाडीला जिल्हाभर विरोधाला सामोरे जावे लागेल.' ते पुढे म्हणाले, 'आमच्याकडे सत्ता आणि पैसा नसतानाही सविधानवादी चळवळीला जनतेचा प्रचंड प्रतिसाद मिळत आहे. नुकत्याच जळगाव, सावदा, फैजपूर, नांदुरा आदी ठिकाणी झालेल्या सविधान आक्रोश सभामध्ये लोकांचा उत्स्फूर्त सहभाग दिसून आला आहे.' या परिषदेत जिल्हाव्यापी सविधान आक्रोश मेळवल्याच्या पूर्वतयारीवरही चर्चा झाली. 'भुसावळमध्ये लवकरच मोठे शक्तीप्रदर्शन करून सविधान सरकार स्थापनेसाठी जनतेचा पाठिंबा मिळवू,' असे सोनवणे म्हणाले. दरम्यान, काही मनुवादी नेत्यांनी त्यांच्याविरुद्ध जीववेणा कट रचल्याचा आरोपही त्यांनी केला. 'माझ्या खुनाची सुचारी दिली गेल्याची खात्रीलायक माहिती मिळली असून ती जिल्हा पोलीस अधीक्षकांना प्रत्यक्ष देण्यात येणार आहे,' असे सोनवणे यांनी जाहीर केले. पत्रकार परिषदेनंतर उपस्थित कार्यकर्त्यांनी 'अबकी बार सविधान सरकार, अबकी बार जनता राज' या घोषणांनी वातावरण गाजवले. कार्यक्रमात सविधानवादी, महिला संघटनांचे, तसेच ओडबसम (ODABSM) कार्यकर्त्यांची मोठ्या संख्येने उपस्थिती होती.

गोवा येथे 56 वे आंतरराष्ट्रीय चित्रपट महोत्सव (IFFI) 2025

संवाद मित्र प्रवीण गांगुर्डे, मुंबई : भारताचा सर्वात प्रतिष्ठित आंतरराष्ट्रीय चित्रपट महोत्सव (IFFI) यंदा 56 व्या वर्षी 20 ते 28 नोव्हेंबर 2025 या कालावधीत गोवा येथील पणजीमध्ये आयोजित होत आहे. IFFI 2025 गोवा मध्ये चित्रपटाची जादू, AI ची क्रांती! चित्रपट अभ्यासकांना अनुभवायला मिळणार. नऊ दिवस चालणारा हा उत्सव जगभरातील चित्रपट निर्माते, कलाकार, समीक्षक आणि प्रेक्षकांना एकत्र आणतो. 'चित्रपट आणि तंत्रज्ञानाचा मेळ' या संकल्पनेवर आधारित, IFFI 2025 नवीन कथा, सांस्कृतिक आदान-प्रदान आणि उद्योग नेटवर्किंगला चालना देणार आहे. या महोत्सवात सुवर्ण मयूर पुरस्कार स्पर्धा -12 परदेशी आणि 3 भारतीय चित्रपट. इंडियन पॅनोरमा - 109 भारतीय चित्रपटांचा समावेश.

180 + आंतरराष्ट्रीय चित्रपट - 16 जागतिक, 3 आंतरराष्ट्रीय आणि 43 आशियाई प्रीमियर. फिल्म बाजार (20-24 नोव्हेंबर) - दक्षिण आशियातील सर्वात मोठे चित्रपट बाजारव्यवस्था. Cinema AI हॅक्कार्थन : AI आणि चित्रपट यांचा पहिला संयुक्त उपक्रम (WAVES, LTIIMindtree सह). या महोत्सवा मध्ये ही मुख्य आकर्षणे असणार आहेत. मास्टरक्लास, वर्कशॉप्स, संवाद

सत्र. IFFI चित्रपट प्रशंसा कोर्स (18 नोव्हेंबर, पत्रकारांसाठी). IFFI मेळ : सांस्कृतिक प्रदर्शने, संगीत, IFFIesta (युवा उपक्रम). हे विशेष कार्यक्रम होणार आहेत. INOX गोवा, कला अकादमी, मॉकनेझ पॅलेस, मिरामार बीच, अंजुना बीच, रवींद्र भवन. या ठिकाणी चित्रपट प्रदर्शित केले जाणार आहेत सहभाग कसा करावा? प्रतिनिधी पास : BookMyShow

वर उपलब्ध. चित्रपट अर्ज : आंतरराष्ट्रीय - FilmFreeway 7 भारतीय - iffigoia.org महत्व IFFI 2025 हा केवळ चित्रपट दर्शनाचा उत्सव नसून, नवोदित दिग्दर्शक, तंत्रज्ञान आणि जागतिक सहकार्य यांचे व्यासपीठ आहे. गोव्याच्या निसर्ग सौंदर्यात चित्रपटाच्या जादूचा अनुभव घेण्याची ही सुवर्णसंधी! अधिक माहिती : iffigoia.org आपले वाचक या प्रकारे नोंदणी करू शकतात.

निधन वार्ता अनिल गोडघाटे

नागपूर : न्यू कैलास नगर निवासी अनिल एकनाथ गोडघाटे यांचे आज वयाच्या 62 व्या वर्षी आजाराने निधन झाले. आज 8 नोव्हेंबर रोजी सकाळी 9 वाजता त्यांची प्रेतयात्रा न्यू कैलास नगर इथून निघून मानेवाडा घाट येथे त्याचेवर अंतिम संस्कार करण्यात येईल. अनिल गोडघाटे हे मूळ कर्नलबाग येथील रहिवासी असून आंबेडकरी चळवळीतील भाष्यकार प्राध्यापक अशोक गोडघाटे यांचे अनिल पुतणे आहेत. अनिल यांच्या मागे पत्नी, मुलगा, बहीण व मोठा आस परिवार आहे.

डॉ. आंबेडकरांनी दिलेल्या संविधानामुळे समानता टिकून : आ. डॉ. नितीन राऊत

नागपूर : बेझनबागेतील हर्षवर्धन बुद्ध विहार भारतीय संविधानामुळे आपला देश एक संघ आहे. देशाची एकता, एकात्मता व अखंडता टिकून ठेवणे व संविधानाच्या सन्मान करणे हे प्रत्येक नागरिकांचे कर्तव्य आहे. तथागत भगवान बुद्धांची प्रज्ञा - शिल - करणेची शिकवण आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी दिलेल्या समता, स्वातंत्र्य, बंधुता या समतेवर आधारित संविधानामुळे देशात समानता टिकून असल्याचे मनोगत उत्तर नागपूरचे आमदार डॉ. नितीन राऊत यांनी संविधान व बुद्धिस्ट थीम पार्क व राजमुद्रा असलेले अशोक स्तंभाच्या लोकार्पण प्रसंगी उपरोक्त मनोगत व्यक्त केले.

उत्तर नागपूर आतील बेजनबाग परिसरातील हर्षवर्धन बौद्ध विहार या परिसरात भव्य प्रमाणात बुद्धिस्ट व संविधान थीम पार्क राजमुद्रा असलेले भव्य अशोक स्तंभ भगवान बुद्ध आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या जीवन कार्यंवर कोरीव काम असलेले भव्य पाच म्युरल संविधान उद्देशिका शिलालेख डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी संविधान सादर करतानाचे

विद्युत रोषणाई त्यामुळे हा परिसर अत्यंत सुंदर व आकर्षित करण्यात आलेला आहे. त्याचप्रमाणे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे आकर्षक प्रतिमा संपूर्ण परिसर रंगीबेरंगी झाडेने रंगीत रोषणामुळे अधिक आकर्षित झालेला दिसत आहे, असे विचार अशोक कोलटकर यांनी प्रास्तविकेतून सांगितले. लोकार्पण कार्यक्रमाचे अध्यक्ष भदंत नागाप्रकाश अतिथी माजी नगरसेवक किशोर जिचकार, आजाज इंडिया टीवी चॅनलचे संचालक अमन कांबळे, अभियंता गिरीश वासनिक या वास्तू शिल्पकार उदय दत्त गजभिये, सुमेधा नितिन राऊत, प्रा. पुष्पा घोडके, सुरेश पाटील, सरला बोरकर, महेंद्र भागे, पुरुषोत्तम ठाकरे आदी होते. कार्यक्रमामे प्रास्ताविक अशोक कोल्हटकर यांनी तर संचालन बेला रहाटे, आभार प्रदर्शन सरला बोरकर यांनी केले. कार्यक्रम यशस्वीसाठी सुमन कांबळे, भाग्यश्री सहारे, शैला शेंडे रीथा मेश्राम, अलका खोबरागडे, भदंत नागा प्रकाश यांनी प्रयत्न केले.

वरखेड येथील तरुणांनी केला बुद्ध विचाराचा सत्कार

नागपूर : राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांचे गुरु शतश्री आडकूजी महाराज यांची कर्मभूमी म्हणजे वरखेड - याचे वरखेड गावात राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांचे बालपण गेले. म्हणून या गावाला संतांची भूमी म्हणून ओळखतात. दरवर्षीप्रमाणे यावर्षी सुद्धा दि. 4/11/2025 रोजी भव्य यात्रा उत्सव कार्यक्रम ठरलेला. ही यात्रा म्हणजे गावकऱ्यांसाठी दिवाळी - गावाला नवरी सारखे सजवून रंगरंगोटी केली जाते. मुख्य मंदिराची सजावट ग्रामसफाई करण्यात गुरुदेव सेवा मंडळातील तरुण नेहमी अग्रणी असतो या कार्यक्रमाचे आमंत्रण माझे मित्र नरेश भोयर यांनी मला दिले होते. पण काही कारणांने मी वेळे वर पोहचू शकलो नाही.

गावकऱ्यांनी खुप सुंदर कार्यक्रम आयोजित केला असे समजले. विशेष म्हणजे भंते अभयनायक यांचा सत्कार करून बुद्ध विचारांचा पायंडा घातला असे म्हणायला हरकत नाही. गावात अनेक ठिकाणांहून पालख्या येतात. तेव्हा गाव उत्साहाने भरून जातो. शिस्तबद्ध कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात येते. याच भव्य कार्यक्रमात वरखेड गावाचे सपुत्र म्हणजे भंते अभयनायक यांच्या कार्यगृणाचा सन्मान शाल श्रीफळ देवुन करण्यात आला. ही गावकऱ्यांनी केलेली विचारणीय सुरुवात आहे. माझे वार्तामित्र नरेश तुळशीराम भोयर यांनी मला हि माहिती दिली आणि मी लेख लिहण्यासाठी प्रवृत्त झालो. भंते अभयनायक यांचा सत्कार म्हणजे बुद्ध विचाराचा सन्मान आहे. गावातील सत्कार कमेटीतील प्रत्येक तरुणांनी हा बुद्ध विचाराचा वसा जपायला पाहिजे. तरुणांनी शाहू - फुले - आंबेडकर विचाराची नांदी पेरली असुन भ. बुद्ध व राष्ट्रसंतांच्या विचारप्रचाराची धुरा सांभाळूनी आहे.

इंदिरा गांधी महाविद्यालयात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर शाळा प्रवेश दिन साजरा

नागपूर : इंदिरा गांधी कला व वाणिज्य महाविद्यालय, कळमेश्वर येथे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या पहिल्या शाळा प्रवेश दिनानिमित्त कार्यक्रम मोठ्या उत्साहात साजरा केला. या कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान प्राचार्य डॉ. राजेंद्र कांबळे यांनी भूषविले, तर प्रमुख अतिथी म्हणून पीपल्स वेल्फेअर सोसायटीचे सहसचिव धर्मेद बनसोड उपस्थित होते.

महाविद्यालयाच्या गंधलयात आयोजित कार्यक्रमाची सुरुवात डॉ. आंबेडकरांच्या प्रतिमेला डॉ. कांबळे आणि बनसोड यांनी माल्यार्पण करून अभिवादन करून झाली. यावेळी बोलताना डॉ. कांबळे म्हणाले की, आजचा दिवस हा 'विद्यार्थी दिन' म्हणून साजरा करण्याचा निर्णय महाराष्ट्र शासनाने 27 नोव्हेंबर 2017 रोजी परिपत्रकाद्वारे घेतला असून, तो संपूर्ण राज्यात साजरा केला जातो. हा दिवस ऐतिहासिक आहे. कारण जगात एकमेव असे उदाहरण आहे की ज्या महापुरुषांच्या शाळेच्या पहिल्या दिवसाला विद्यार्थी दिन म्हणून साजरा केले जाते. 7 नोव्हेंबर 1900 रोजी सातारा येथील प्रतापसिंह हायस्कूलमध्ये डॉ. बाबासाहेबांनी पहिल्यांदा

शाळेत प्रवेश घेतला होता. या दिवसाचे महत्त्व आजही तितकेच प्रासंगिक आहे. जर डॉ. बाबासाहेबांना शिक्षणापासून वंचित ठेवले असते, तर आज देशाला संविधान प्राप्त झाले नसते आणि वंचित समाज मुख्य प्रवाहापासून दूर राहिला असता. बनसोड यांनी आपल्या भाषणात सांगितले की, डॉ. बाबासाहेबांचा शाळेतला पहिला प्रवेश हा विद्यार्थी जगतासाठी प्रेरणादायी ठरला आहे. त्यांचे विद्यार्थी जीवन म्हणजे वंचित समाजाच्या उद्धाराचा मार्ग उघडणारे पहिले पाऊल होते. डॉ. बाबासाहेबांनी शिक्षणाचा मार्ग स्वीकारल्यामुळेच आज देशात आदर्श संविधानाची निर्मिती होऊ शकली आणि भारताचे नाव जागतिक स्तरावर गौरवाने घेतले जाते. कार्यक्रमाचे संचालन इतिहास विभाग प्रमुख प्रा. राजेश घोडेस्वार यांनी केले, तर आभार प्रदर्शन प्रा. चेतन ठवरे यांनी मानले. या प्रसंगी प्रा. किशोर दुर्गे, प्रा. महेश देवघरे, कवडू बागडे, पंकज ठाकरे, चेतना राजू तसेच विद्यार्थीवर्ग मोठ्या संख्येने उपस्थित होता. या मजकुरात तुम्हाला अधिक औपचारिक किंवा बातमीपत्र शैलीत रूपांतर हवे आहे का?

महत्वाचे

त्रिरत्न बौद्ध महासंघ, केंद्र सुखावती तर्फे संघ दिनानिमित्त पुनःनिश्चय कार्यक्रम

नागपूर : रत्नशिल बुद्ध विहार, आदर्श नगर दिघोरी येथे त्रिरत्न बौद्ध महासंघ, केंद्र सुखावतीच्या वतीने ऐतिहासिक संघ दिनानिमित्त पुनःनिश्चयाचा कार्यक्रम झाला. पुजेचे नेतृत्व धम्मचारिणी पुण्यगीता व त्यांच्या सहकाऱ्यांनी अत्यंत उत्साहाने केले. धम्ममित्र डॉ. नाना जाधव यांनी स्वागतगीत सादर करून उपस्थितांच्या मनात श्रद्धाचा भाव निर्माण केला. त्यानंतर धम्मचारिणी पुण्यगीता यांनी पाहुण्यांचा परिचय करून देत सर्वांचे स्वागत केले. मुख्य प्रवचन धम्मचारीणी मैत्रीचीता यांनी दिले. त्यांनी आपल्या प्रवचनात बुद्धांच्या जीवनातील ज्ञानप्राप्तीच्या टप्प्यावर सखोल विचार मांडला. बुद्धांनी दुःखाचे मूळ जाणून घेण्यासाठी आणि सुखाचा मार्ग शोधण्यासाठी राजसुख व कुटुंबाचा त्याग केला, हे मानवी इतिहासातील प्रेरणादायी उदाहरण असल्याचे त्यांनी सांगितले. त्यांच्या प्रवचनातून प्रज्ञा, शील आणि समाधी यांचा मूलभूत बोध श्रोत्यांना प्राप्त झाला. यानंतर पुनःनिश्चयाचा कार्यक्रम पार पडला. या कार्यक्रमाचे संचालन धम्मचारी कुलचंद्र यांनी संयत आणि प्रेरणादायी पद्धतीने केले. शेवटी धम्मचारी चंद्रकेतू यांनी उपस्थितांचे तसेच आयोजकांचे आभार व्यक्त केले. या प्रसंगी धम्मचारी आर्यकीर्ती, बोधकिरण, आर्यशंती, आनंददीप आणि विविध धम्ममित्र बंधू-भगिनी उपस्थित होते.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या

शाळा प्रवेशाला मानवंदना

वणी : येथील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या पुतळ्याला मानवंदना व पुष्पहार अर्पण करून विद्यार्थी दिन उत्साहात साजरा करण्यात आला. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर विचार मंचचे सल्लागार प्रा. पुरुषोत्तम पाटील यांनी याप्रसंगी विचार व्यक्त करताना म्हणाले की, हा दिवस भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी 7 नोव्हेंबर 1900 रोजी सताऱ्यातील प्रतापसिंह हायस्कूलमध्ये पहिली इयत्ता सुरू केल्याच्या स्मरणार्थ साजरा केला जातो. शिक्षण हेच खरे मुक्तीचे साधन आहे, असा संदेश डॉ. बाबासाहेबांनी जगाला दिला. 125 वर्षांपूर्वी, छत्रपतींच्या सताऱ्यात एका अस्पृश्य बालकाला शाळेत प्रवेश मिळाला तेव्हा शिक्षकांनी त्याला बाहेर बसवले. पण त्याच बालकाने शिक्षणाला आपले शस्त्र बनवले आणि जगाला घटना लिहून दिली. आज हाच संदेश देशातील तमाम विद्यार्थ्यांना प्रेरित करतो. यावेळी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर विचार मंचचे अध्यक्ष बंडू कांबळे, सेवानिवृत्त मुख्याध्यापक रामदास कांबळे, सुभाष आडे, दादाजी घडले यांच्यासह विचार मंचचे पदाधिकारी उपस्थित होते.

विद्यापीठात वंदे मातरम् गीताचे सामूहिक गायन

संवाद मित्र जयंत साठे, नागपूर : वंदे मातरम् या गीताच्या 150 व्या वर्धापन दिनानिमित्त राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठात सामूहिक गायन करण्यात आले. जमनालाल बजाज प्रशासकीय भवनातील सभामुह्रात आयोजित कार्यक्रमाला कार्यकारी कुलगुरू डॉ. माधवी खोडे चवरे (भाप्रसे), प्रभारी कुलसचिव हरीश पालीवाल यांची प्रामुख्याने उपस्थिती होती. सर्व जमनानसात देशभावना जागृत होण्यासाठी महत्त्वाची भूमिका बजावणाऱ्या 'वंदे मातरम्' या गीतास 7 नोव्हेंबर 2025 रोजी 150 वर्ष पूर्ण होत आहे. या निमित्ताने विद्यापीठात वंदे मातरम् या गीताचा सामूहिक गायन कार्यक्रम पार पडला. कार्यक्रम आयोजित करण्याबाबत प्रभारी कुलसचिव हरीश पालीवाल यांनी माहिती दिली. यावेळी सर्व उपस्थितांनी वंदे मातरम् या गीताचे सामूहिक गायन केले. या कार्यक्रमाला विविध प्राधिकरणांचे सदस्य, सर्व विद्यार्थ्यांवांचे अभिप्राता, विविध शैक्षणिक विभागांचे प्रमुख, शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी व विद्यार्थ्यांची उपस्थिती होती.